

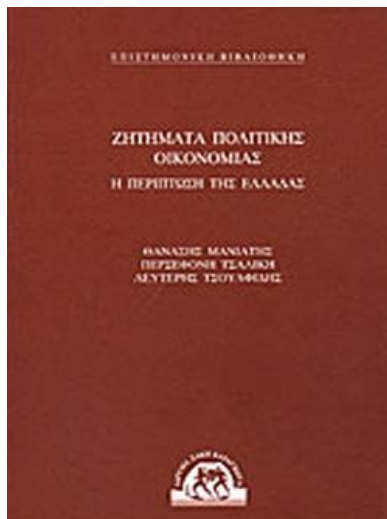
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ Ι.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΞΙΑ ΣΤΗΝ ΤΙΜΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

1. Η σχέση του μαθήματος με το μάθημα «Μαρξιστική Πολιτική Οικονομία Ι».
2. Τρόπος βαθμολόγησης.
3. Τι θα πρέπει να μελετήσετε;
4. Εγχειρίδια:

TODA LA HISTORIA DE LA SOCIEDAD HUMANA HASTA EL DIA ES UNA HISTORIA DE LUCHA DE CLASES.
... Para nosotros, no se trata precisamente de transformar la propiedad privada, sino de abolirla; no se trata de esfumar las diferencias de clases, sino de la destrucción de éstas; NO SE TRATA DE REFORMAR LA SOCIEDAD ACTUAL SINO DE FORMAR UNA NUEVA.
—CARLOS MARX

Karl Marx

negative
social forces

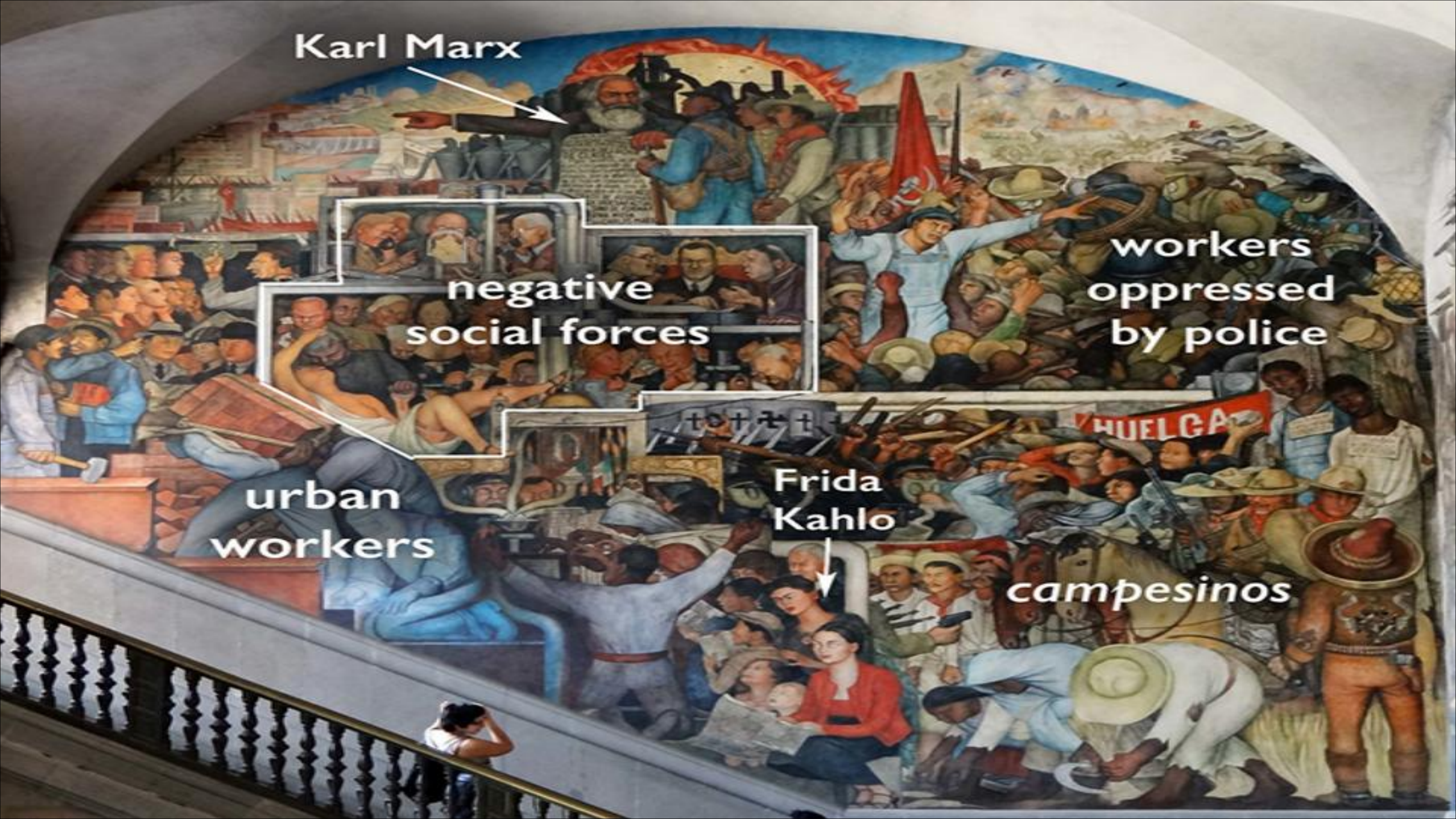
workers
oppressed
by police

urban
workers

Frida
Kahlo

campesinos

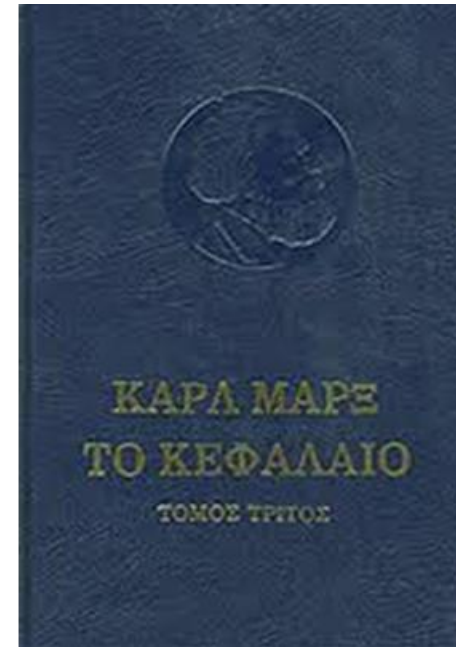
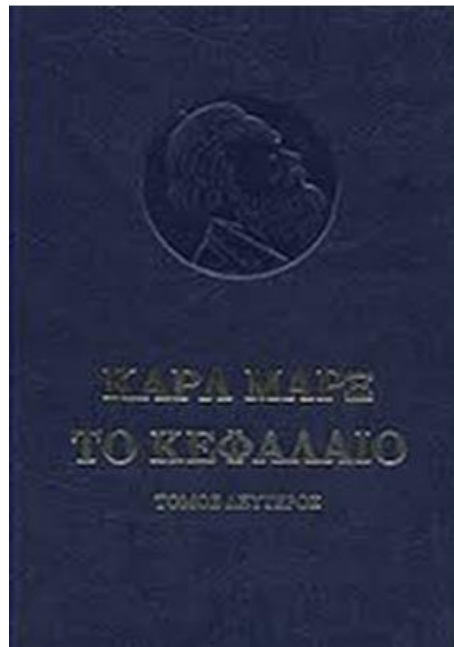
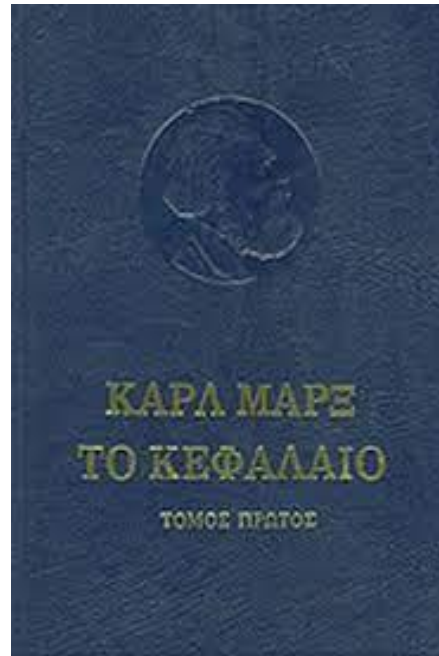
ΤΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΟΥΜΕ

1. Επανάληψη βασικών σημείων Μαρξιστικής Πολιτικής Οικονομίας Ι. Από τις αξίες στις τιμές παραγωγής. Ζητήματα θεωρητικής και εμπειρικής συζήτησης.
2. Η μαρξική θεωρία για τον ανταγωνισμό και η σχετική μαρξιστική συζήτηση.
3. Η συσσώρευση, η κύκλωση και η περιστροφή του κεφαλαίου.
4. Το εμπορικό και το τραπεζικό κεφάλαιο.
5. Η συζήτηση γύρω από την παραγωγική και τη μη παραγωγική εργασία. Μαρξικές κατηγορίες και Εθνικοί Λογαριασμοί.
6. Η αναπαραγωγή του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου.
7. Ο νόμος της Πτωτικής Τάσης του Ποσοστού Κέρδους και η σχετική συζήτηση.
8. Η μαρξιστική συζήτηση γύρω από τα αίτια της καπιταλιστικής κρίσης.
9. Ο καθαρός κοινωνικός μισθός στην Ελλάδα.

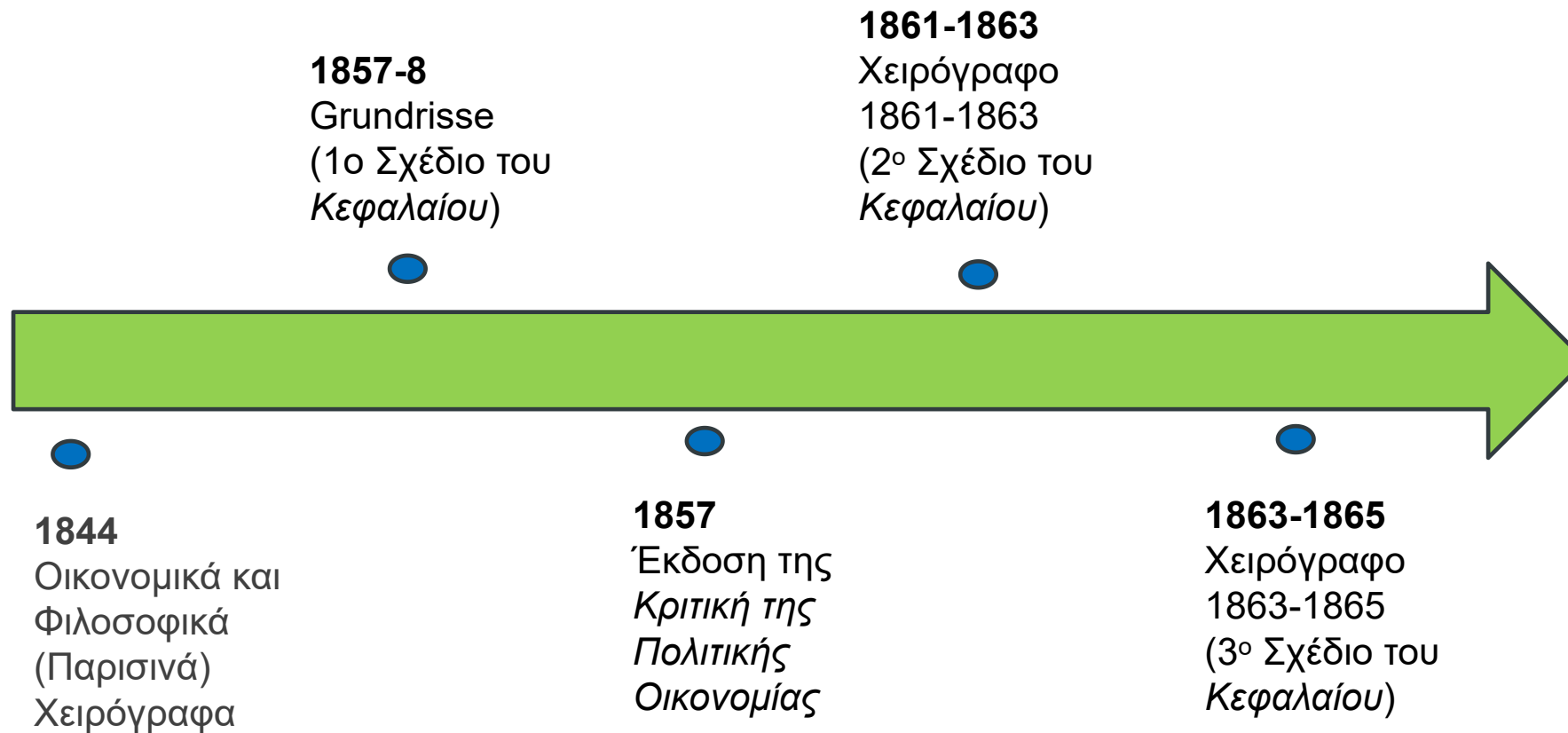
ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Ποια είναι η ιστορία συγγραφής του *Κεφαλαίου*;
2. Ποιο είναι το αντικείμενο της Μαρξιστικής Πολιτικής Οικονομίας σε διάκριση με τις υπόλοιπες οικονομικές σχολές;
3. Σε τι συνίστανται οι νόμοι της αξίας και της υπεραξίας;
4. Πως σχηματίζονται οι «τιμές παραγωγής» και ποια είναι η σχετική συζήτηση;

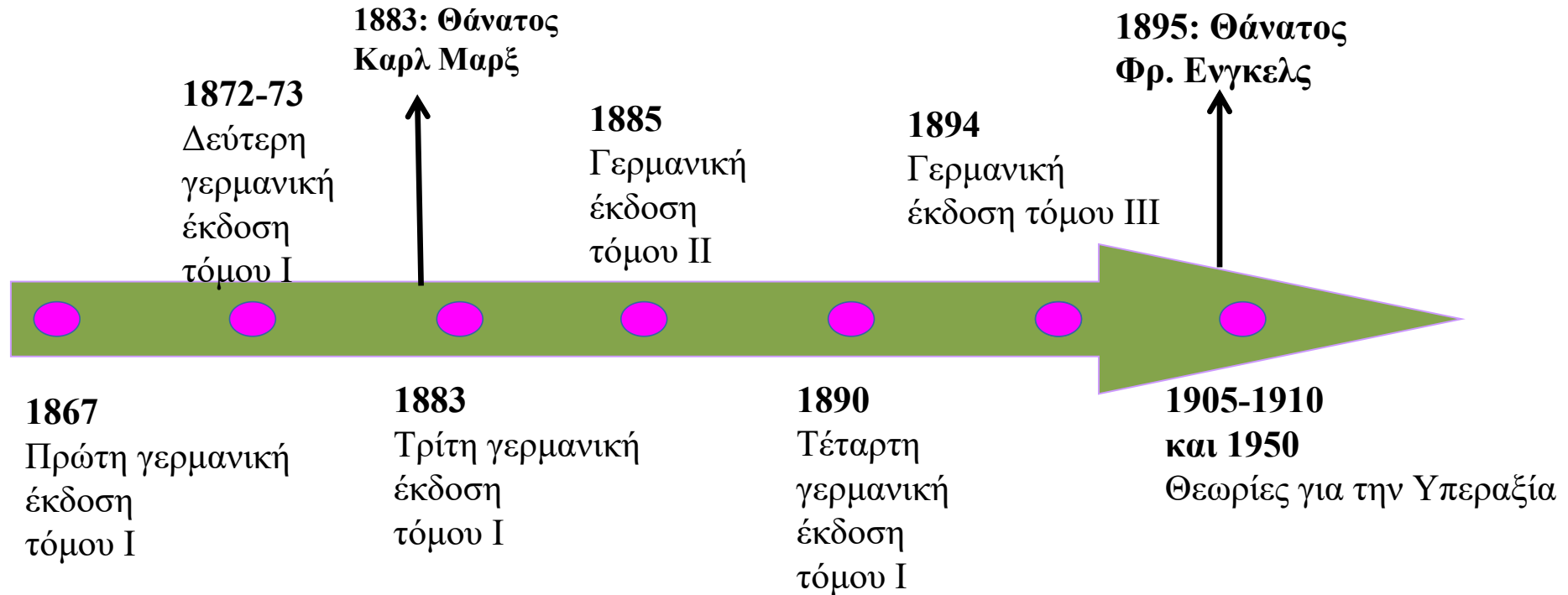
1. Ποια είναι η ιστορία συγγραφής του *Κεφαλαίου*;

Η «ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ» ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

«Έτσι, η έκδοση του Engels δεν μπορεί να θεωρείται πια ότι αποτελεί τον τόμο III του “Κεφαλαίου” του Marx (...) Κάθε μελλοντική συζήτηση της οικονομικής θεωρίας του Marx θα πρέπει να έχει αναφορά στο πρωτότυπο χειρόγραφο του Marx. Αλλά και αυτό το χειρόγραφο δεν μπορεί να θεωρηθεί απλά ως ο τρίτος τόμος του “Κεφαλαίου”, αν κρίνουμε με μέτρο την πλήρη επεξεργασία του πρώτου τόμου» (Heinrich, 1996-1997).

Αμφισβήτηση επιμέλειας Engels

Αμφισβήτηση του ίδιου του μαρξικού χειρογράφου του τρίτου τόμου

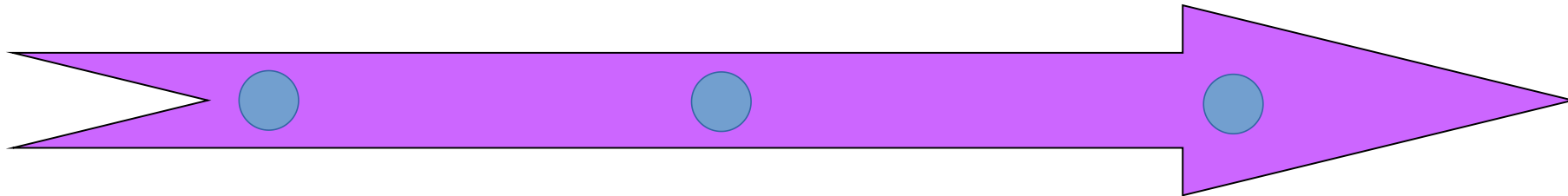
Η ΕΚΔΟΣΗ Μ.Ε.ΓΑ.

«Κριτική-ιστορική»
έκδοση

Κείμενα στην
πρωτότυπη
γλώσσα

Πριν το 1990:
Θεωρητικά
Ινστιτούτα
ΕΣΣΔ-ΓΛΔ

Μετά το 1990:
Διεθνές Ίδρυμα
Μαρξ-Ενγκελς

ΜΕΓΑ¹

Διάστημα: 1927-1941
Σχεδιασμός: 42 τόμοι
Εκδόθηκαν: 14 τόμοι

ΜΕΓΑ² (α' φάση)

Διάστημα: 1975-1990
Σχεδιασμός: 170 τόμοι
Εκδόθηκαν: 35 τόμοι

ΜΕΓΑ² (β' φάση)

Διάστημα: 1990-
Σχεδιασμός: 114 τόμοι
Έχουν εκδοθεί: 69 τόμοι

Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ Μ.Ε.ΓΑ.

1^η Ενότητα
Έργα, άρθρα
προσχέδια

**Εκδομένοι
Τόμοι
(25/32):**

1-5, 7, 8,
10-14, 16,
18, 20-22,
24-27, 29-32

2^η Ενότητα
Το Κεφάλαιο
και οι
προεργασίες

Έχει
ολοκληρωθεί
η έκδοση
και των 15
τόμων

3^η Ενότητα
Αλληλογραφία

**Εκδομένοι
Τόμοι
(14/35):**

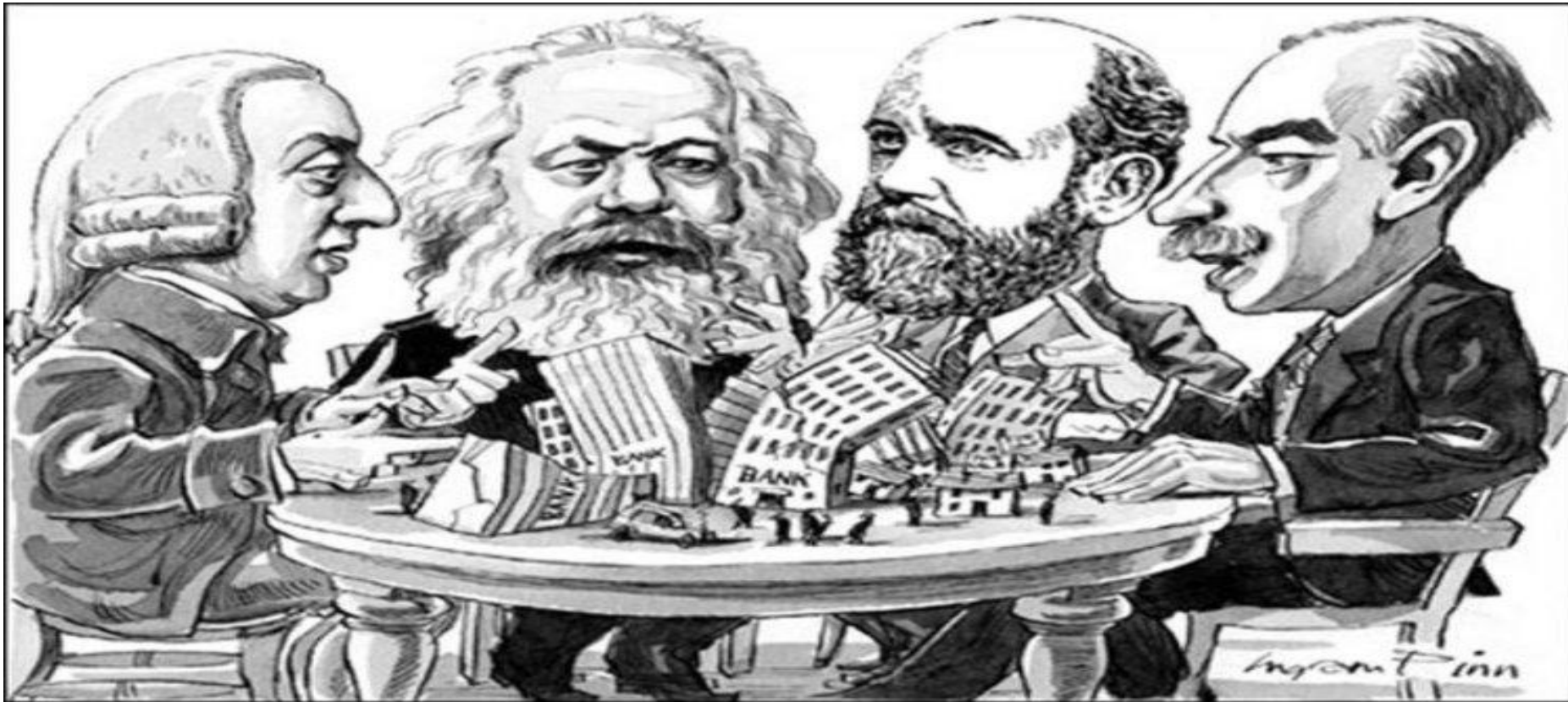
1-13, 30

4^η Ενότητα
Αποσπάσματα,
σημειώσεις,
διάφορα

**Εκδομένοι
Τόμοι
(16/32):**

1-9, 12,14,
18, 19 (digital),
26, 31-32

2. Ποιο είναι το αντικείμενο της μαρξιστικής Π.Ο. σε διάκριση από τις άλλες οικονομικές σχολές;

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ «ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ» ΚΑΙ «ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ»

5^{ος}-4^{ος} αιώνας π.Χ.

- α) Διοίκηση του οίκου
- β) Έσοδα της πόλης
- γ) Περί της φύσης του νομίσματος

- Διαχείριση του οίκου*
- α) Οικονομικός (Ξενοφώντας)
  - β) Η Πολιτεία (Πλάτωνος)
  - γ) Ηθικά Νικομάχεια (Αριστοτέλης)

15^{ος}-18^{ος} αιώνας

- α) Διακυμάνσεις τιμών
- β) Τιμές συναλλάγματος
- γ) Εμπορική πολιτική

- Διαχείριση του έθνους*
- α) Εμποροκράτες
  - β) Φυσιοκράτες

18^{ος}-19^{ος} αιώνας

- α) Ρόλος παραγωγής
- β) Καθορισμός του κέντρου βάρους κίνησης των τιμών
- γ) Μορφές εταιρειών

- Κατανόηση της οικονομίας γενικά*
- α) Σμιθ
  - β) Ρικάρντο
  - γ) Μαρξ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Εμποροκράτες
(1500-1750)

Φυσιοκράτες
(18^{ος} αιώνας)

Κλασική Πολιτική
Οικονομία
(18^{ος}-19^{ος} αιώνας)

Μαρξιστική
Πολιτική
Οικονομία
(19^{ος} αιώνας-
σήμερα)

Νεοκλασικά
οικονομικά
(1870-σήμερα)

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

«Τα οικονομικά είναι η επιστήμη η οποία μελετά την ανθρώπινη συμπεριφορά ως μία σχέση ανάμεσα στους σκοπούς και τα περιορισμένα μέσα που έχουν εναλλακτικές χρήσεις».

Lionel Robbins, (1932), *An Essay on the nature and significance of Economic Science*, London: Macmillan, p. 15

«Αυτό που έχω να μελετήσω σε τούτο το έργο, είναι ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής κι οι σχέσεις παραγωγής και ανταλλαγής που αντιστοιχούν σ' αυτόν (...) ο τελικός σκοπός τούτου του έργου είναι ν' αποκαλύψει τον οικονομικό νόμο κίνησης της σύγχρονης κοινωνίας (...) η δική μου άποψη αντιλαμβάνεται την εξέλιξη των οικονομικών κοινωνικών σχηματισμών σαν φυσικοϊστορικό προτσές».

Καρλ Μαρξ, (2002), *Το Κεφάλαιο*, τόμ. Ι, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή, σελ. 12

ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΟΧΩΝ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ

«Οποιοσδήποτε κι αν είναι οι κοινωνικές μορφές της παραγωγής, οι συντελεστές της παραμένουν πάντα οι εργάτες και τα μέσα παραγωγής. Εφόσον όμως οι πρώτοι είναι χωρισμένοι από τα μέσα παραγωγής, και οι πρώτοι και τα δεύτερα είναι μόνο δυνάμει συντελεστές της παραγωγής. Για να γίνει η παραγωγή πρέπει να ενωθούν. Ο ειδικός τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται αυτή η ένωση, κάνει να διακρίνονται οι διάφορες οικονομικές εποχές της κοινωνικής διάρθρωσης».

Καρλ Μαρξ, 1979. *Το Κεφάλαιο*, Τόμος II, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή, σελ. 34

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Σοσιαλισμός-Κομμουνισμός (1917-)

Καπιταλισμός (1700-σήμερα)

400 – 1.700: Φεουδαρχία

10.000 π.Κ.Χ-400: Δουλοκτησία

200.000 π.Κ.Χ.- 10.000 π.Κ.Χ.: πρωτόγονο κοινοτικό σύστημα

Η ΣΧΕΣΗ ΑΤΟΜΟΥ-ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

“The community is a fictitious body, composed of the individual persons who are considered as constituting as it were its members. The interests of the community then is, what? – the sum of the interests of the several members who compose it. It is in vain to talk of the interest of the community, without understanding what is in the interest of the individual”

Bentham, 1948 [1780], *The Principles of Morals and Legislation*, New York: Hafner Press.

And, you know, there is no such thing as society. There are individual men and women and there are families. And no governments can do anything except through people, and people must look to themselves first. It is our duty to look after ourselves and then, also, to look after our neighbours.

Margaret Thatcher

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΙΣΤΟΡΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Φιλοσοφία

- Υλισμός: Η εκάστοτε αντικειμενική πραγματικότητα καθορίζει τη συνείδηση του ανθρώπου και όχι το αντίστροφο.
- Διαλεκτική: Όλα τα φαινόμενα πρέπει να προσεγγίζονται στην αλληλεξάρτηση τους και στην κίνηση τους (εμφάνιση-ανάπτυξη-θάνατος)

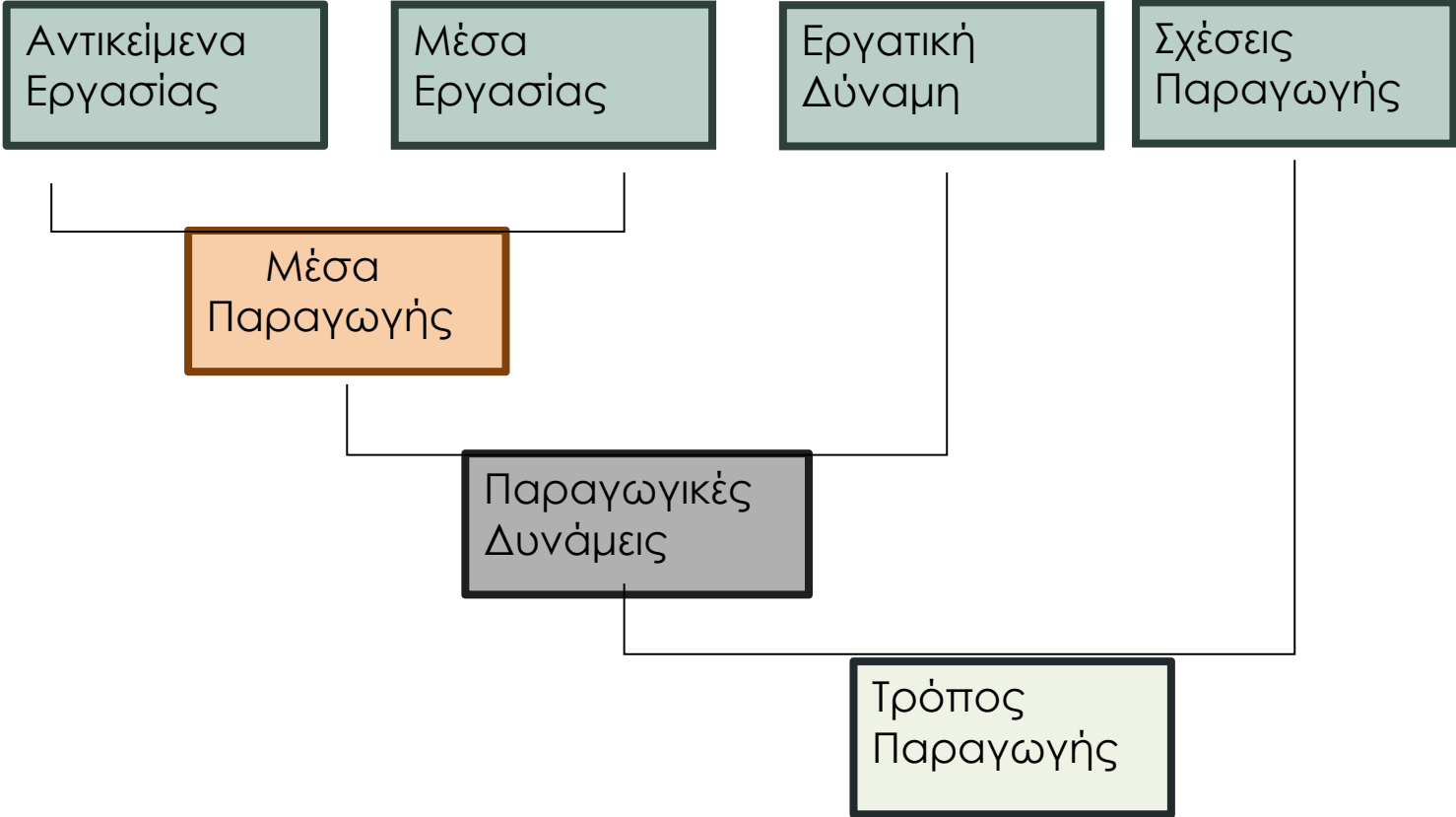
Ιστορία

Ιστορική εξέλιξη είναι η διαδοχή των **τρόπων παραγωγής**, που κινούνται ανάλογα με την κίνηση της (οικονομικής) βάσης τους, της ενότητας παραγωγικών σχέσεων και παραγωγικών δυνάμεων

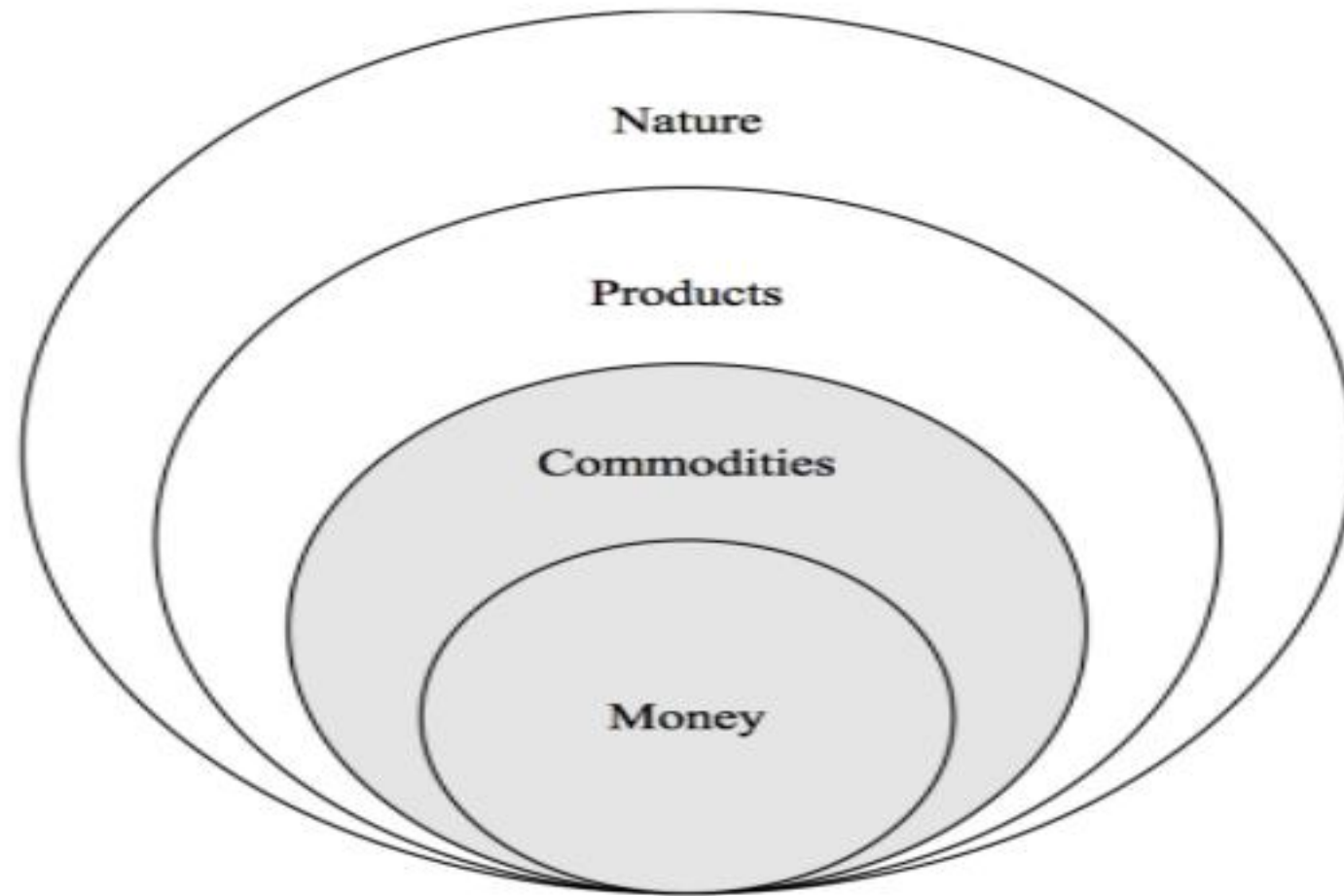
Πολιτική Οικονομία

Μελέτη και ανάδειξη των νόμων κίνησης της καπιταλιστικής οικονομίας, του πυρήνα του Καπιταλιστικού Τρόπου Παραγωγής

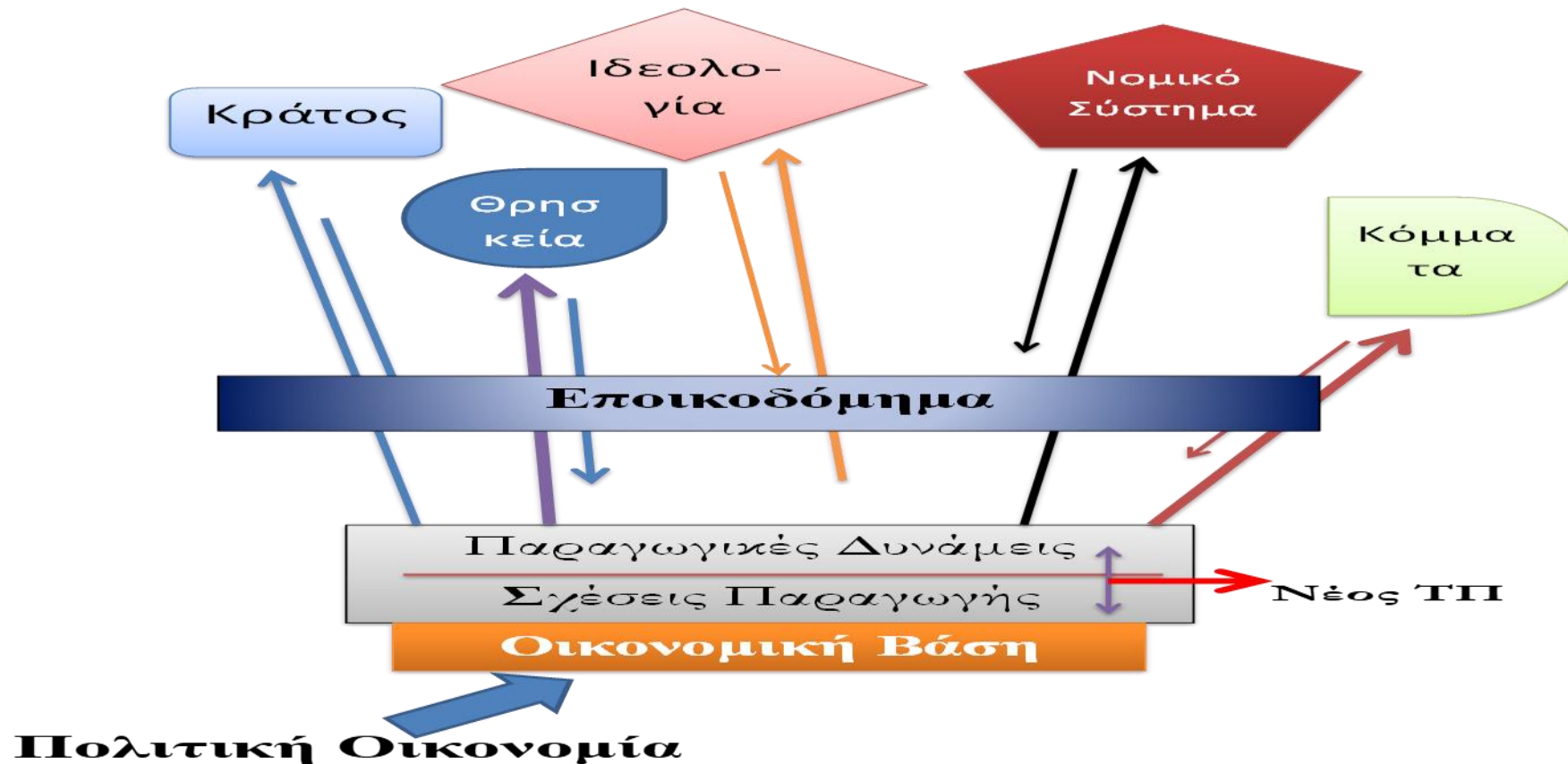
Ο ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

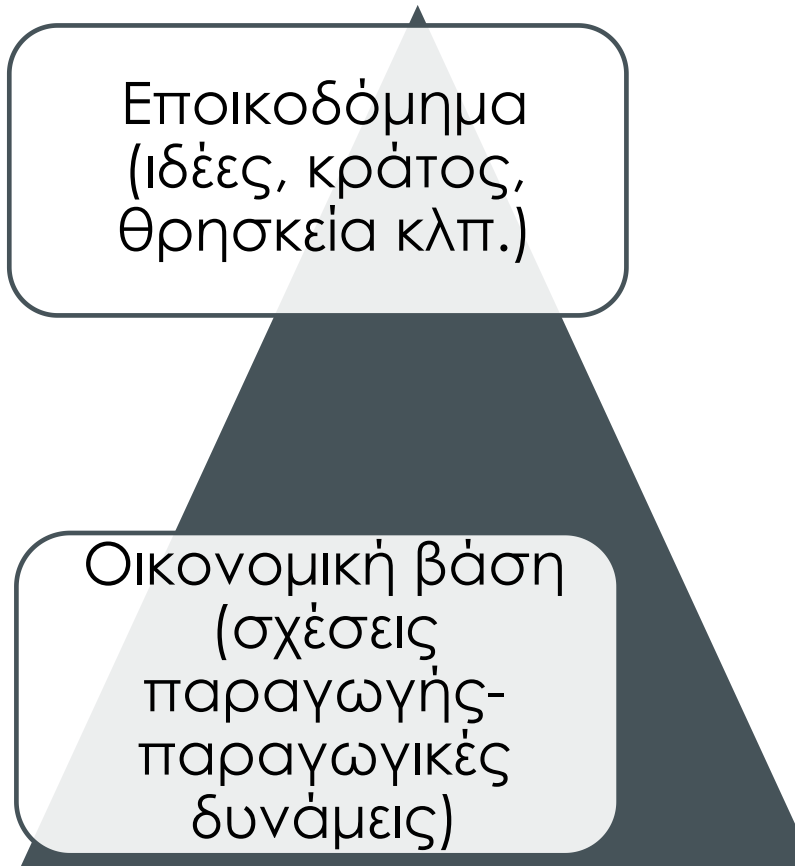
ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ «ΣΤΡΩΜΑΤΑ» ΤΗΣ ΥΛΙΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟ ΒΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ

Η «ΚΟΙΝΩΝΙΑ» ΣΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟ: ΒΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ

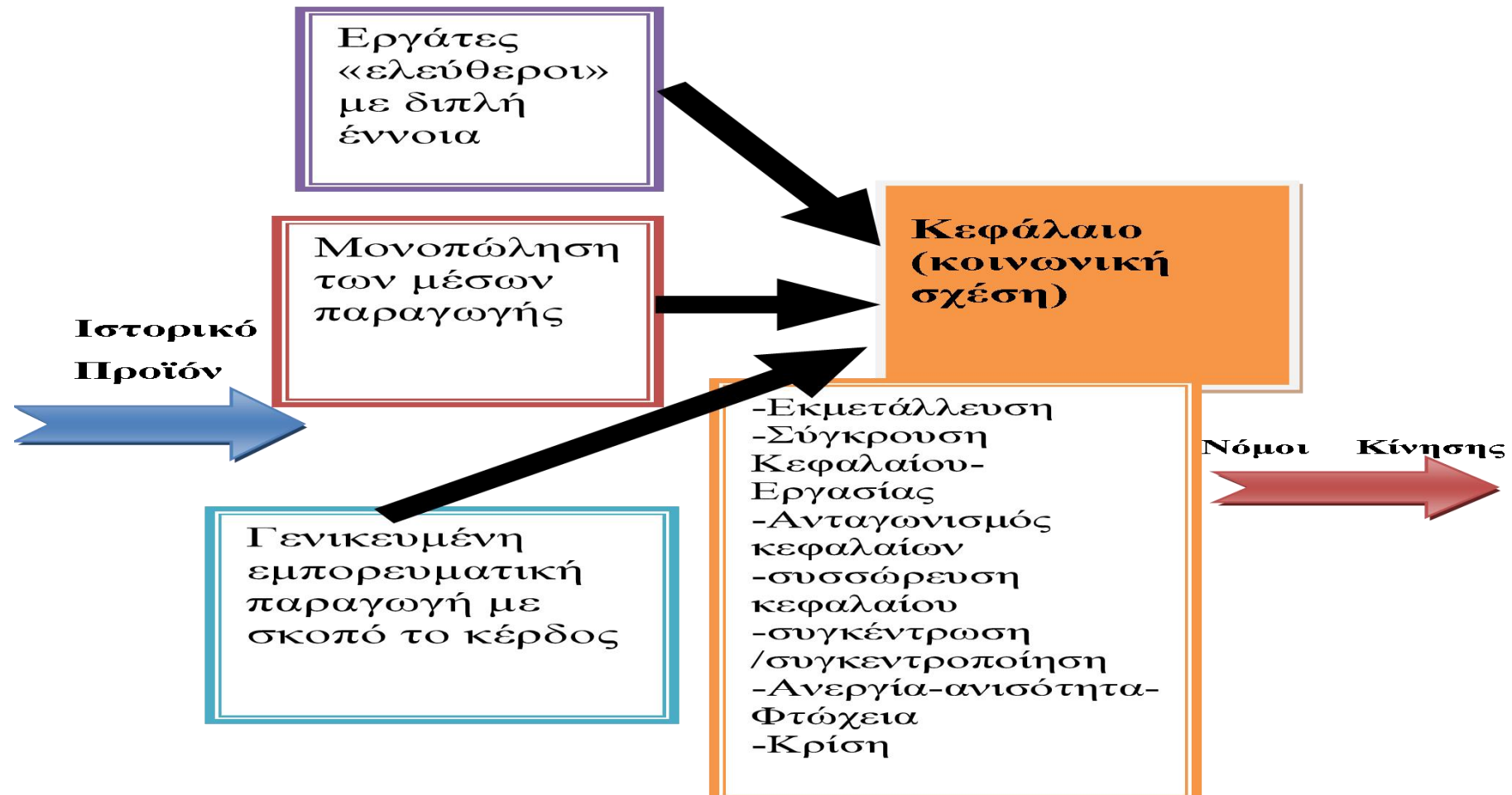
Εποικοδόμημα
(ιδέες, κράτος,
θρησκεία κλπ.)

Οικονομική βάση
(σχέσεις
παραγωγής-
παραγωγικές
δυνάμεις)

«Στην κοινωνική παραγωγή της ζωής τους, οι άνθρωποι εισέρχονται σε σχέσεις καθορισμένες, αναγκαίες, ανεξάρτητες από τη θέληση τους, σε σχέσεις παραγωγής, οι οποίες αντιστοιχούν σε μία καθορισμένη βαθμίδα ανάπτυξης των υλικών παραγωγικών δυνάμεων. Η ολότητα αυτών των σχέσεων παραγωγής αποτελεί την οικονομική δομή της κοινωνίας, την πραγματική βάση πάνω στην οποία υψώνεται ένα νομικό και πολιτικό εποικοδόμημα και στην οποία αντιστοιχούν συγκεκριμένες μορφές συνείδησης. Ο τρόπος παραγωγής της υλικής ζωής καθορίζει γενικά την κοινωνική, πολιτική και πνευματική διαδικασία της ζωής (...) Σε μία ορισμένη βαθμίδα της ανάπτυξης τους, οι υλικές παραγωγικές δυνάμεις της κοινωνίας έρχονται σε αντίφαση με τις υπάρχουσες σχέσεις παραγωγής, ή, πράγμα που αποτελεί τη νομική έκφραση γι' αυτό, με τις σχέσεις ιδιοκτησίας μέσα στις οποίες κινούνταν μέχρι τότε (...) Τότε επέρχεται μία εποχή κοινωνικής επανάστασης».

Καρλ Μαρξ, (2010), *Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή, σελ. 19.

Ο ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΘΟΡΙΖΕΙ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ

Μέθοδος = Διαλεκτική

Τα φαινόμενα πρέπει να μελετώνται
α) στην κίνηση τους
β) στην αλληλεξάρτηση τους

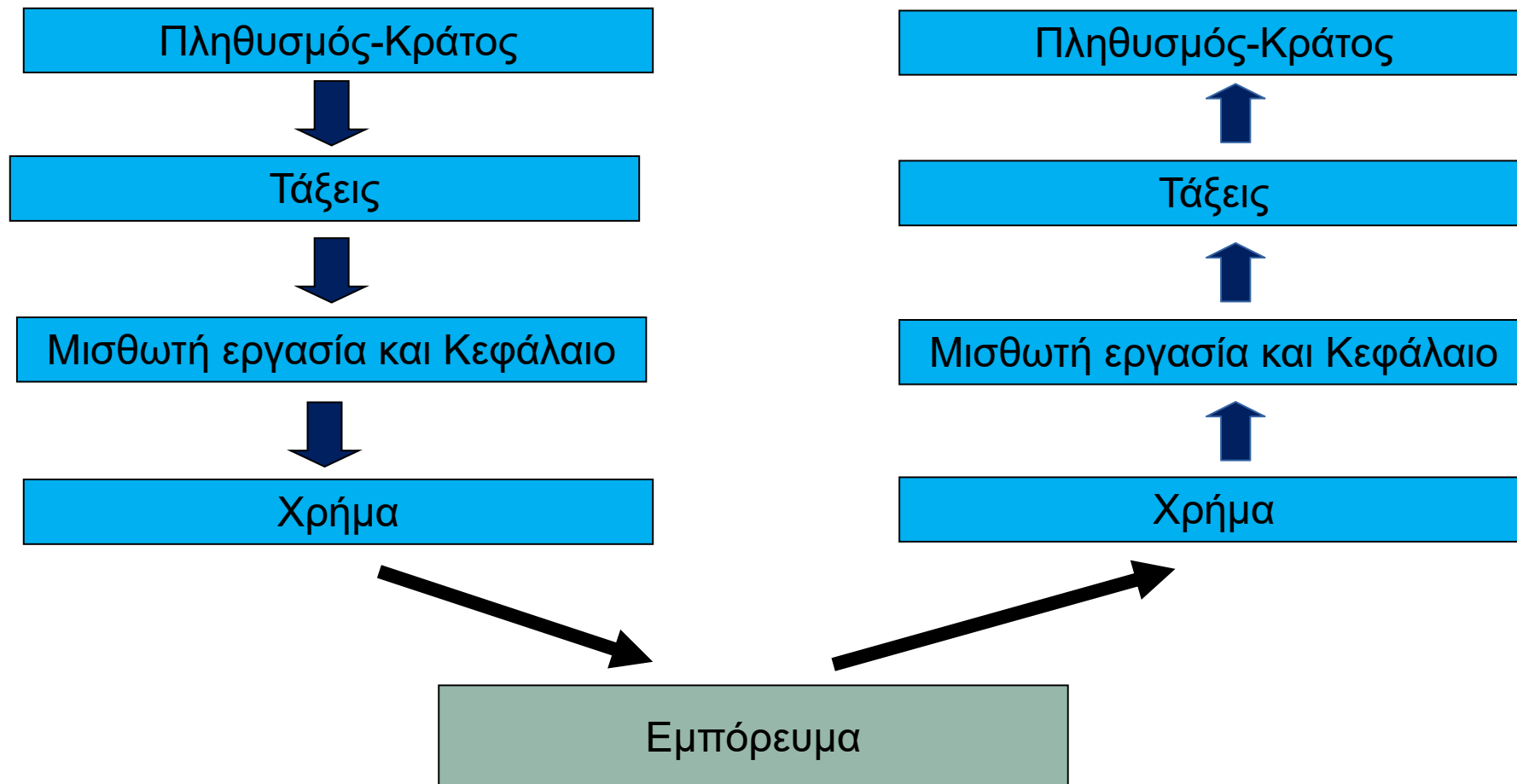
Μέσα της μεθόδου

- α) αφαίρεση
- β) επαγωγή – απαγωγή
- γ) ανάλυση - σύνθεση

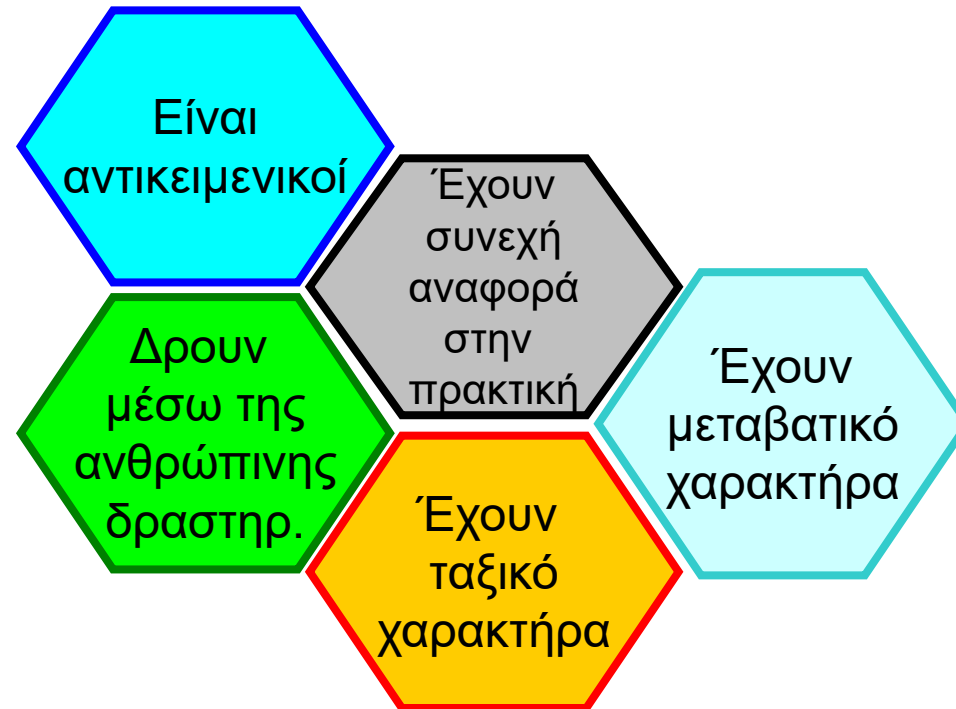
Τρόπος παρουσίασης του υλικού

- α) άνοδος από το αφηρημένο στο συγκεκριμένο
(Κριτική, σελ. 337-340)
- β) ιστορικο-λογική μέθοδος
(Κριτική, σελ. 340-350 και 370-374)

ΑΠΟ ΤΟ ΑΦΗΡΗΜΕΝΟ ΣΤΟ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ (ΚΡΙΤΙΚΗΤΗΣ Π.Ο., σελ. 337-338)

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

Theoretical traditions/schools	Micro view-Unit of analysis (method)	Macro-Long Run view
Neoclassicals	Methodological individualism-cooperation-optimization-order	Harmonious development, crisis-free
Keynes	Similar method with N-C + “sticky” wages and prices, “aggregate demand”	Insufficient effective demand problems ----> state intervention capable of solving those problems
Post-Keynesians	Market power and oligopoly/monopoly markup ($P = k+mk$), conflict between workers and capitalists, producers and buyers	Cooperation possible at the macro level --> corporatism, right path found through the guidance of the state
Ricardo*	social classes and class conflict in distribution, workers-capitalists-landlords	Diminishing marginal returns in land and gloomy long-run perspectives for the system (contradictory development)
Sraffians (Neo- Ricardians)*	Class struggle and distributive conflict - no theory of value	Conjunctural (profit squeeze in the 1970s-80s)
Marx *	Capital-Labor conflict, exploitation, (capitalist) competition	Inherent contradictions, crisis (due to the LFRP), historical Capitalist Mode of Production

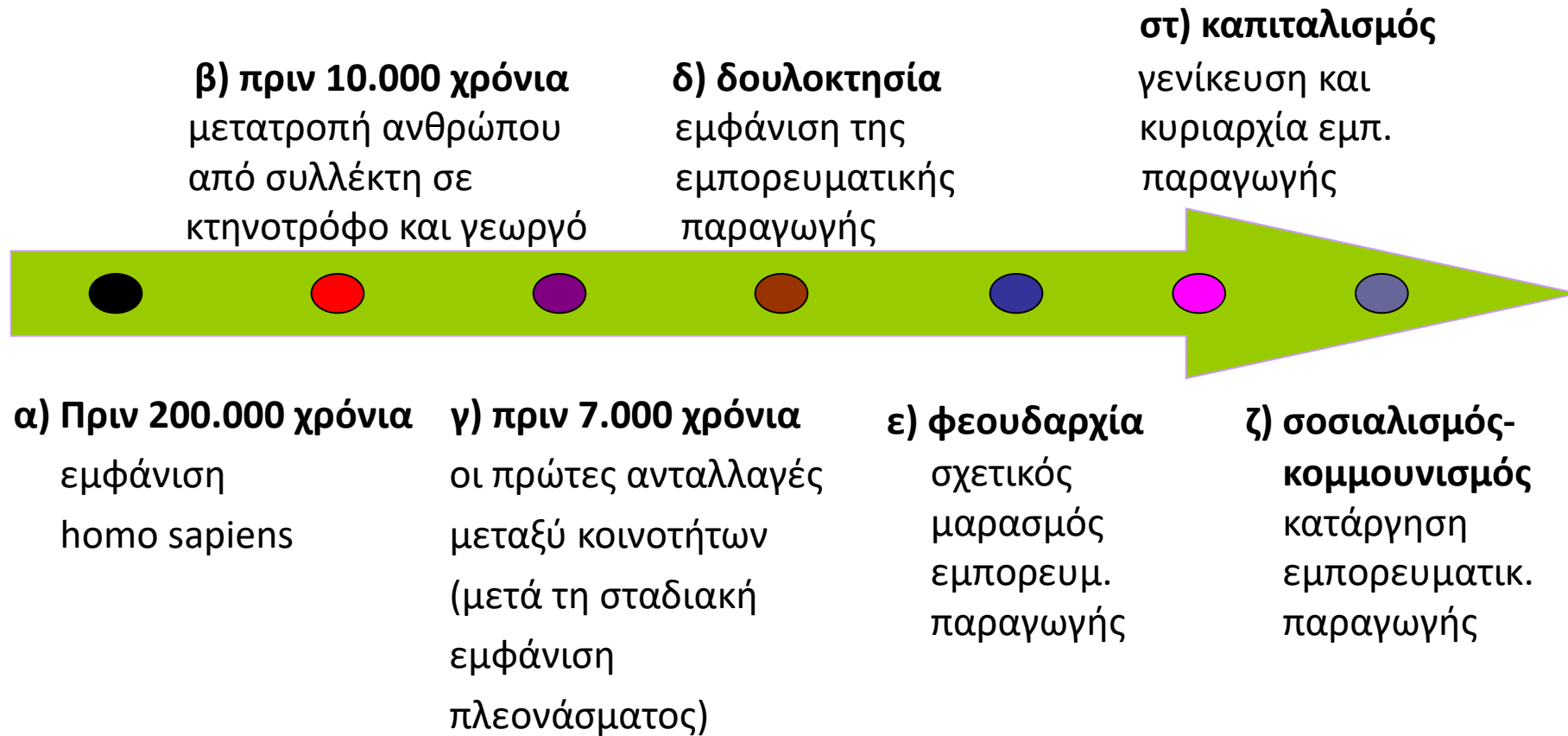
3. Σε τι συνίστανται οι νόμοι της αξίας και της υπεραξίας;

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ “ΑΞΙΑ”, “ΥΠΕΡΑΞΙΑ”, “ΤΙΜΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ”

- **Αξία:** Πώς προσδιορίζεται η αξία των εμπορευμάτων και γιατί αποτελεί τη θεμελιώδη κοινωνική βάση της διαμόρφωσης των τιμών;
- **Υπεραξία:** Πώς προκύπτει το καπιταλιστικό κέρδος από τη διαδικασία παραγωγής εφόσον στην ανταλλαγή ανταλλάσσονται ισοδύναμα και πώς συνδέεται με την εκμετάλλευση της μισθωτής εργασίας;
- **Τιμή παραγωγής:** Γιατί οι τιμές των εμπορευμάτων στην καπιταλιστική αγορά δεν συμπίπτουν με τις αξίες τους αλλά διαμορφώνονται—μέσω του ανταγωνισμού—ως τιμές παραγωγής;

Η ΙΣΤΟΡΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΤΙ ΚΑΘΟΡΙΖΕΙ ΤΙΣ ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ;

11^{ος} - 15^{ος} αιώνας

Ποια είναι η «δίκαιη» τιμή που πρέπει να βάλουν οι συντεχνίες;

«Σχολαστικοί»:

Τιμή που: α) να μην εκμεταλλεύεται ο αγοραστής τον πωλητή και β) να καλύπτει το κόστος παραγωγής

16^{ος} – 17^{ος} αιώνας

Ποιος νόμος βρίσκεται πίσω από τα συνεχή σκαμπανεβάσματα των τιμών;

Εμποροκ. – Φυσιοκ.:

α) Σχέση προσφορά-ζήτησης
β) Χρησιμότητα
«υποκειμενική αξία»
γ) Τιμή > κόστος («αξία»)

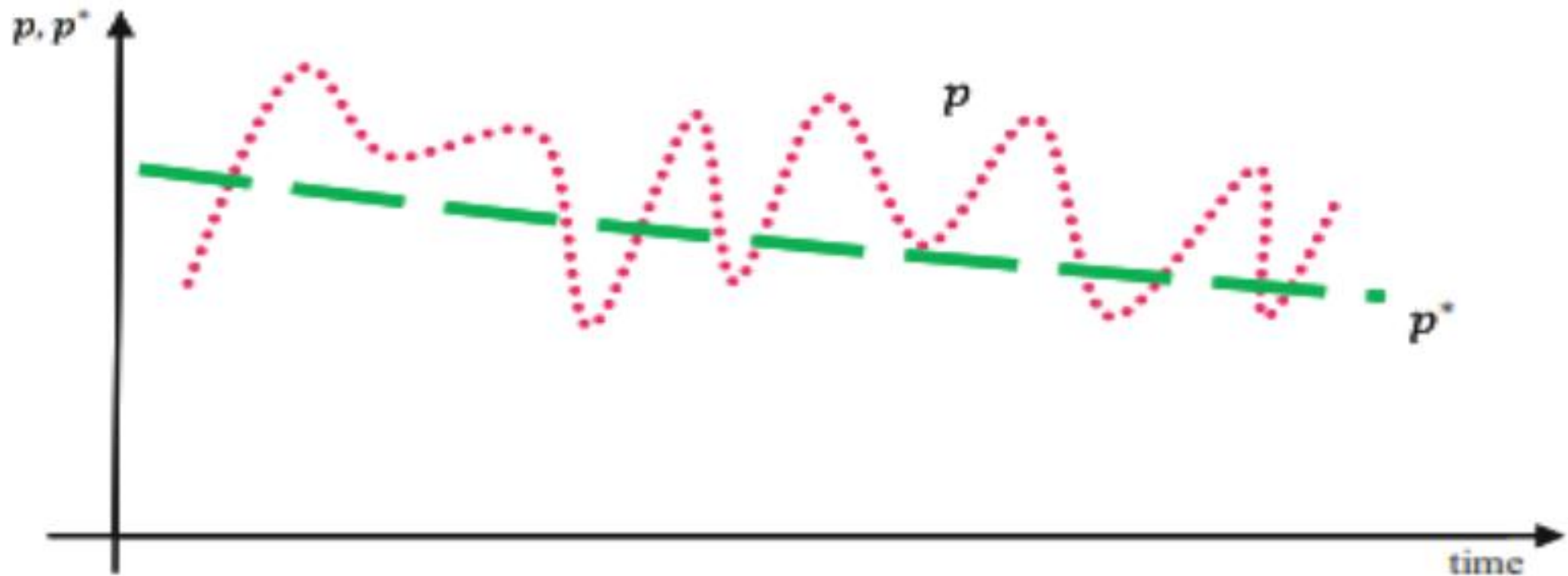
18^{ος} – 19^{ος} αιώνας

Ποιος νόμος βρίσκεται πίσω από τη μακροχρόνια κίνηση των τιμών;

Αστική κλασική ΠΟ:

Διαχωρισμός μεταξύ στιγμιαίας τιμής στην αγορά και «κέντρου βάρους» των τιμών (αξία) → εργασιακές θεωρίες αξίας

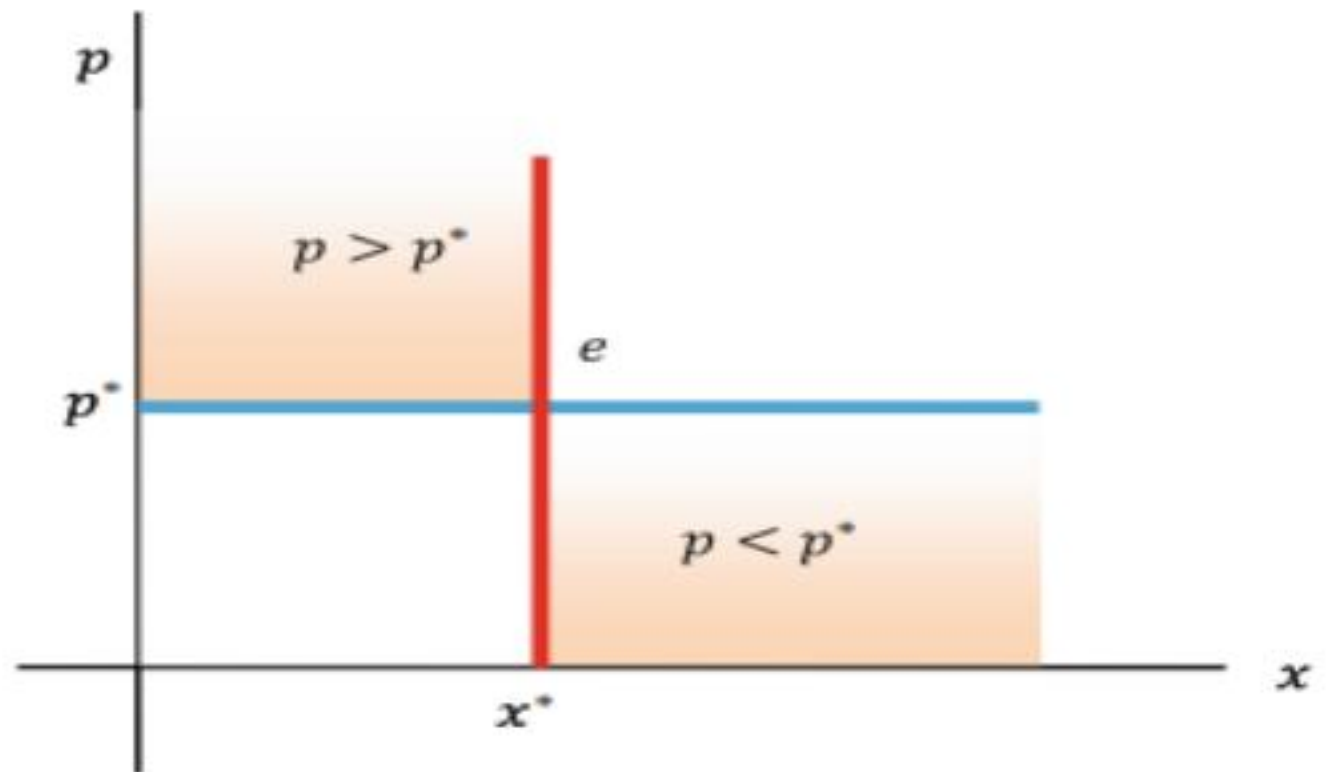
ΑΓΟΡΑΙΕΣ ΚΑΙ «ΦΥΣΙΚΕΣ» ΤΙΜΕΣ ΣΤΟΝ Α. SMITH

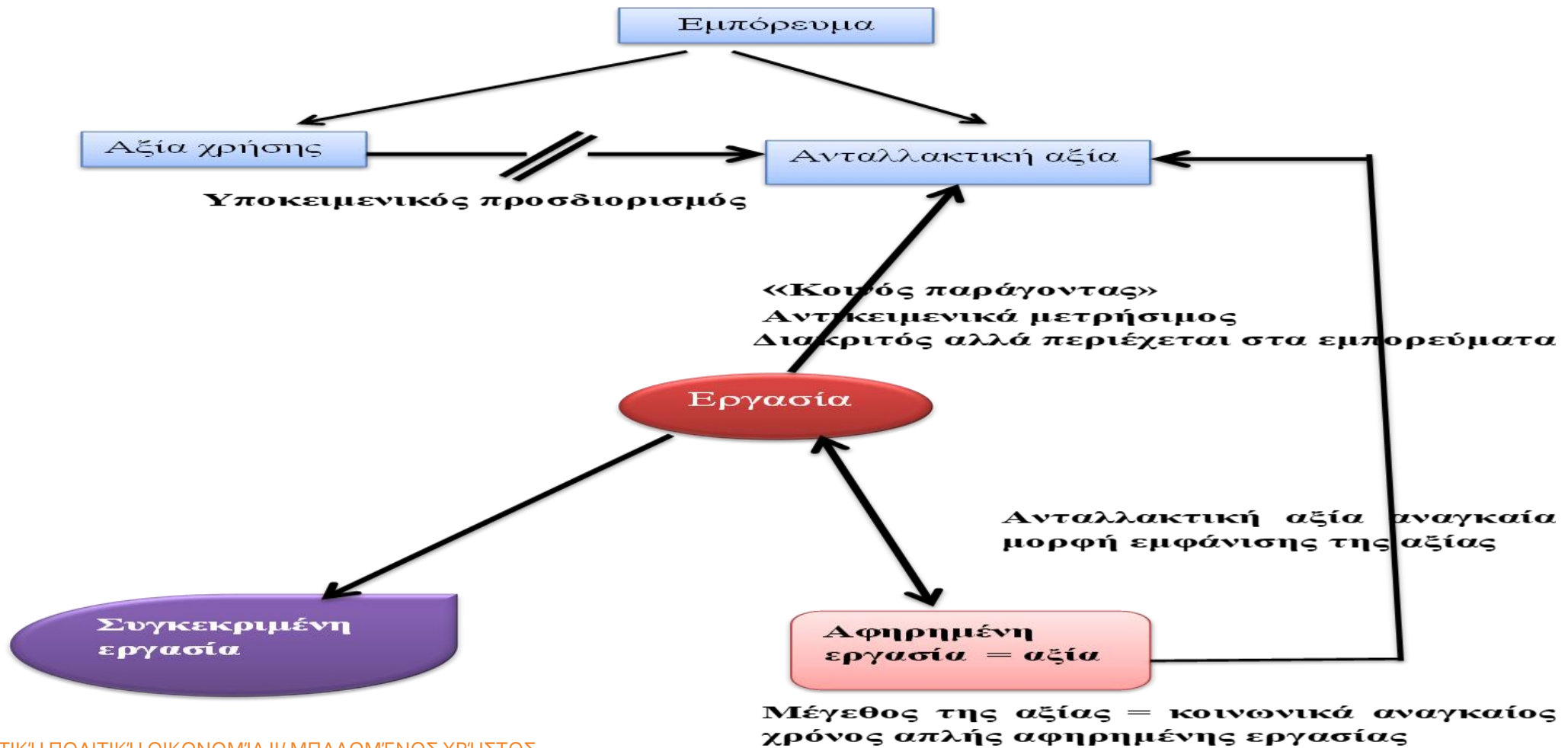
Fig. 1.1 Market and natural price over time

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑΙΑ ΤΙΜΗ – ΕΝΕΡΓΟΣ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Fig. 1.2 Natural and market price, effectual demand and supply

ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΑΞΙΑ ΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΡΙΠΛΗΣ ΑΝΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Αναγωγή της συγκεκριμένης εργασίας σε αφηρημένη

- Όλες οι συγκεκριμένες εργασίες (π.χ. ράψιμο, προγραμματισμός, εξόρυξη) εξισώνονται κοινωνικά ως αφηρημένη ανθρώπιμη εργασία (μυών και νευρώνων) που μετρείται σε χρόνο.
- Έτσι, γίνεται αφαίρεση από όλες τις ποιοτικές διαφορές ανάμεσα στις διάφορες εργασίες.

2. Αναγωγή στον κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας (ΚΑΧΕ)

- Η αξία ενός εμπορεύματος διαμορφώνεται σε επίπεδο κλάδου με βάση τον ΚΑΧΕ
- Ο ΚΑΧΕ υπολογίζεται με μέσους όρους παραγωγικότητας και εντατικότητας της εργασίας.

3. Αναγωγή της σύνθετης εργασίας σε απλή

- Οι ειδικευμένες/σύνθετες εργασίες ενσωματώνουν δαπάνες εκπαίδευσης και εξειδίκευσης.
- Στην παραγωγή αξίας, η σύνθετη εργασία λειτουργεί ως πολλαπλάσιο της απλής εργασίας, με αναλογίες που φανερώνονται κοινωνικά μέσω της αγοράς.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΣ

- 1. Ουσία:** Αφηρημένη-ομοιογενής εργασία (Κεφάλαιο, τόμος Ι, 1^ο κεφάλαιο, 1^η και 2^η ενότητα)
- 2. Μέγεθος:** Κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας (Κεφάλαιο, τόμος Ι, 1^ο κεφάλαιο, 1^η και 2^η ενότητα)
- 3. Αναγκαία μορφή εμφάνισης:** Χρήμα και τιμές. (Κεφάλαιο, τόμος Ι, 1^ο κεφάλαιο, 3^η ενότητα)

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΠΡΩΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑ

Κεφάλαιο πρώτο. ΤΟ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ	49
1. Οι δύο παράγοντες του εμπορεύματος: αξία χρήσης και αξία (ουσία της αξίας, μέγεθος της αξίας).	49
2. 'Ο διπλός χαρακτήρας της εργασίας που περιέχεται στα εμπορεύματα	55
3. 'Η μορφή της αξίας ή η ανταλλαχτική αξία.	61

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΝΑΓΚΑΙΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Supply = Demand = 300kg

Παρα- γωγοί	Ώρες εργασίας	Ώρες απλής εργασίας (αξία)	Παραγωγή	Ατομική αξία	Κοινωνική αξία
A	250 x 2	500 hrs	100 kg	5 hrs/kg	
B	500 x 1.5	750 hrs	100 kg	7.5 hrs/kg	2100hrs/300 kg = 7 hrs/kg
Γ	850	850 hrs	100 kg	8.5 hrs/kg	
Σύνολο		2100 hrs	300 kg		

2^Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΝΑΓΚΑΙΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Supply $\neq$ Demand

Παραγωγοί	Ώρες (αξία)	Παραγωγή (S)	Ατομική αξία	Κοινωνική αξία
A	500 hrs	100 kg	5 hrs/kg	
B	750 hrs	100 kg	7.5 hrs/kg	1675hrs/250 kg = 6.7 hrs/kg
Γ	425 hrs	50 kg	8.5 hrs/kg	
Σύνολο	1675 hrs	250 kg		

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ

Οι τιμές και τα κέρδη καθορίζουν την παραγωγή και τις αναλογίες μεταξύ των κλάδων

Αυτές οι τιμές καθορίζονται από τον Κοινωνικά Αναγκαίο Χρόνο Εργασίας (ΚΑΧΕ)

...δρα ως βάση για τη διαφοροποίηση των εμπ/γωγών και την εμφάνιση του ΚΤΠ

...επιβάλλεται στους καπιταλιστές μέσω του ανταγωνισμού

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΟΥ (ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΟΥ) ΝΟΜΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Ο νόμος της αξίας πίσω από την ΠΡΟΣΦΟΡΑ

- Η ποσότητα των προϊόντων που προσφέρεται σε κάθε κλάδο εξαρτάται από την ποσότητα εργασίας και μέσων παραγωγής που κατανέμεται σε κάθε κλάδο.
- Αυτή η κατανομή όμως εξαρτάται από τον διακλαδικό ανταγωνισμό στη βάση του νόμου της αξίας.
- Π.χ. αν σε ένα κλάδο οι τιμές είναι μεγαλύτερες της αξίας, θα έχουμε εισροή κεφαλαίων και αύξηση παραγωγής (προσφοράς).

Ο νόμος της αξίας πίσω από τη ΖΗΤΗΣΗ

- Η ζήτηση καθορίζεται από την αγοραστική ικανότητα των διάφορων τάξεων.
- Αυτή όμως καθορίζεται από την κατανομή της αξίας και της υπεραξίας τη βάση του ανταγωνισμού και του νόμου της αξίας.
- Π.χ. οι μεταβολές των μισθών ως προϊόν της μεταβαλλόμενης δυναμικής της καπιταλιστικής οικονομίας αντανακλώνται στη ζήτηση.

ΜΙΑ ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΜΑΡΞΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ (1)

1. Πλούτος κοινωνίας (άθροισμα αξιών χρήσης): $W = \{C_1, C_2, \dots, C_n, \dots, C_N\}$

2. Ανταλλακτική αξία ενός εμπορεύματος σε σχέση με ένα άλλο εμπόρευμα: $\Omega(C_n) = q_j \cdot \Omega(C_j)$

3. Δύο πλευρές κάθε εμπορεύματος: $C_n \begin{cases} C_n & \text{Use value of } C_n \\ \Omega(C_n) = q_j \cdot \Omega(C_j) & \text{Exchange value of } C_n \end{cases}$

4. Συνολική Αξία πλούτου: $\Omega(W) = \sum_{n=1}^N \Omega(C_n)$

5. Αξία ενός εμπορεύματος: $\Omega(C_n) = t_n$

ΜΙΑ ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΜΑΡΞΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ (2)

6. Τιμή ενός εμπορεύματος: $p_n = q_j \cdot M_n$

7. Δύο πλευρές κάθε εμπορεύματος: $C_n \begin{cases} C_n & \text{Use value of } C_n \\ p_n & \text{Price of } C_n \end{cases}$

8. Η αξία ενός εμπορεύματος εκφρασμένη σε χρηματικές μονάδες:

$$\Omega(C_n) = q_j \cdot \$$$

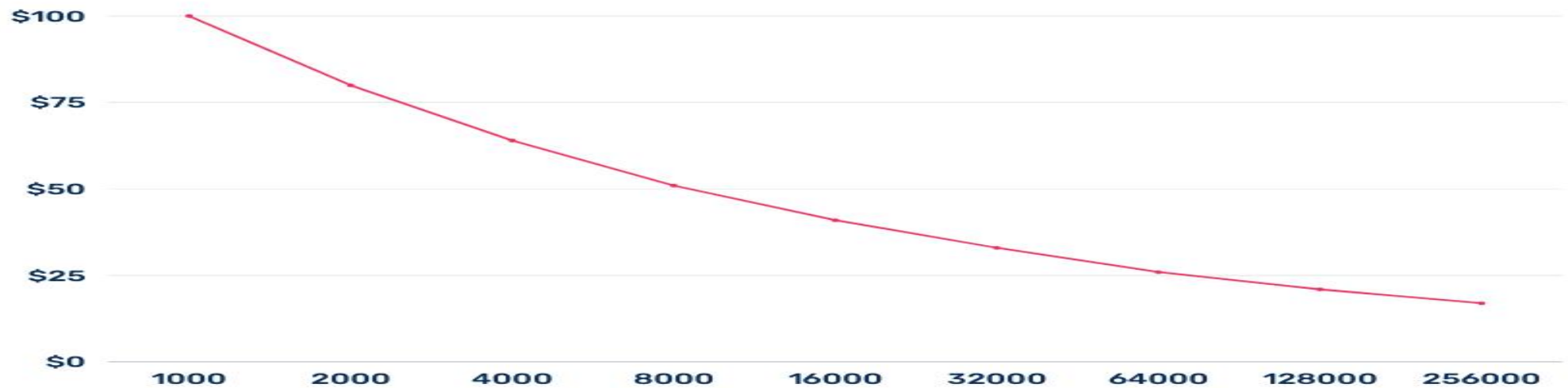
$$\Omega(C_n) \approx p_n$$

ΑΞΙΑ-ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΑ-ΤΙΜΗ

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ WRIGHT

Cost decline for Wright's Law

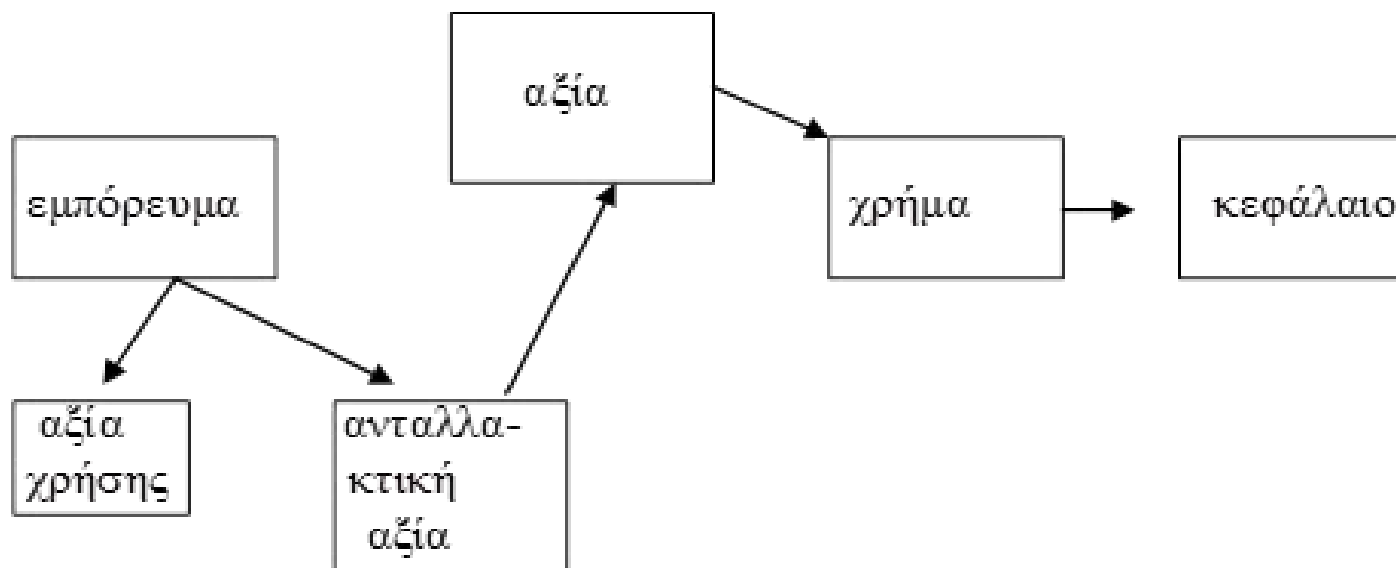
20%

cost reduction per accumulated doubling of production.

Warp News

ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

εμπόρευμα ----> αξία ----> χρήμα ----> κεφάλαιο.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΩΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Απλή εμπορευματική ανταλλαγή

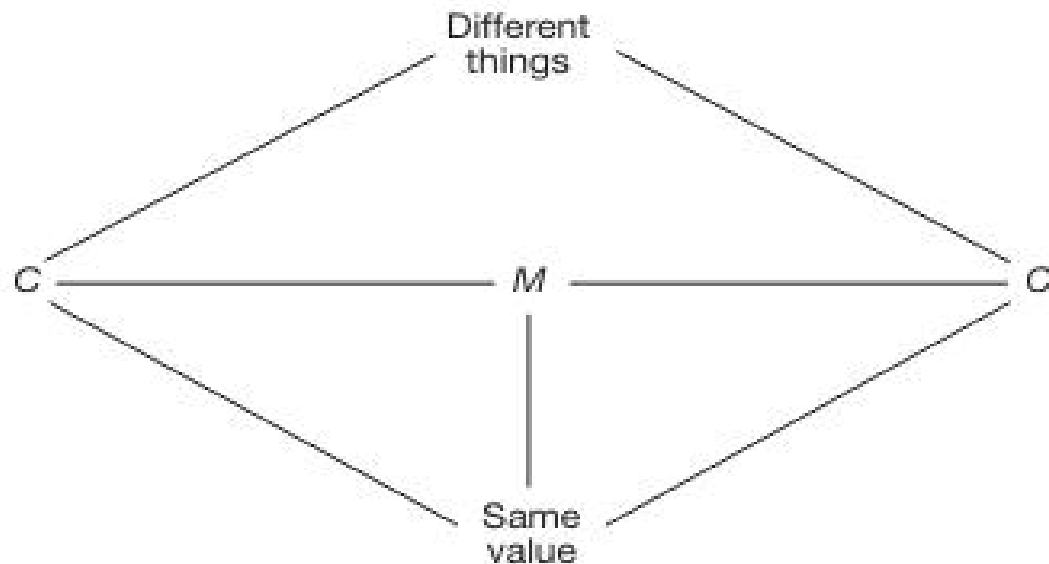

Figure 3.1 Simple commodity exchange: selling in order to buy

Καπιταλιστική ανταλλαγή

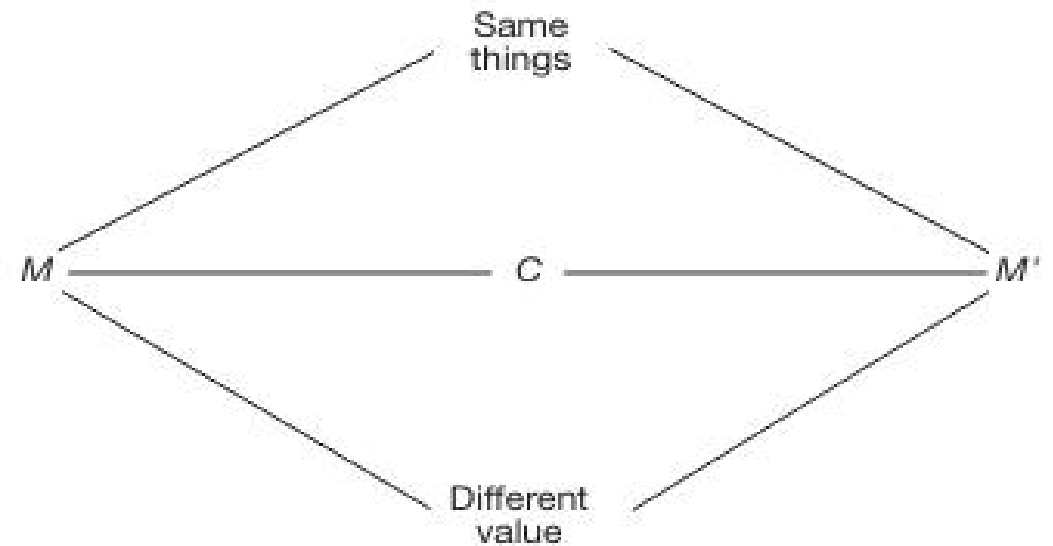

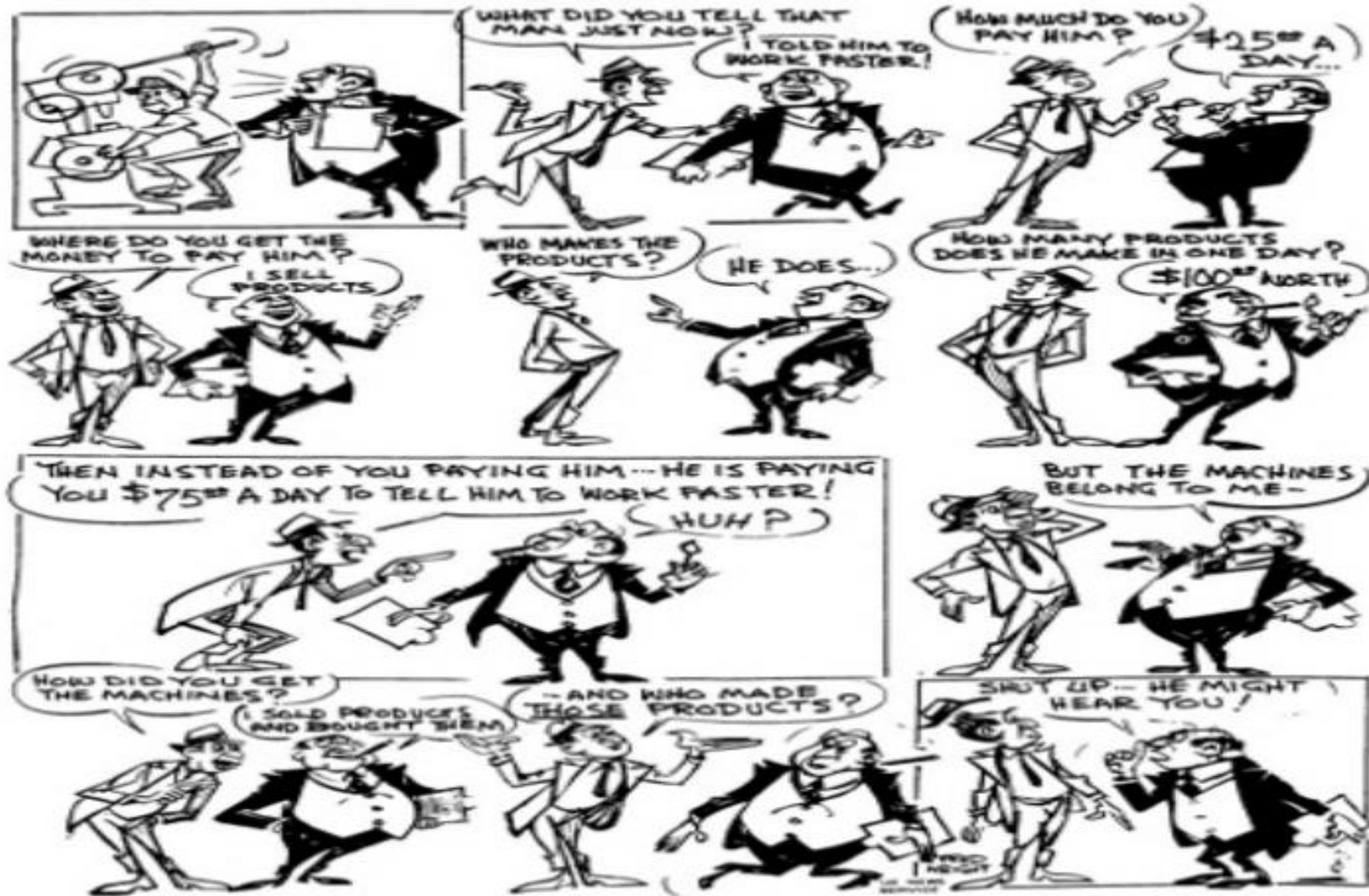
Figure 3.2 Capitalist exchange: buying in order to sell dearer (contrast with Figure 3.1)

Ο ΑΠΟΛΥΤΟΣ ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ

- Ορισμός κεφαλαίου
- $\Delta X = X' - X =$ υπεραξία = απλήρωτη εργασία
- Προϋποτίθενται ισοδύναμες ανταλλαγές
- Ο νόμος της υπεραξίας ο βασικός οικονομικός νόμος του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής.

Ποιος πληρώνει ποιον σε μία καπιταλιστική επιχείρηση;

Πηγή: Bill Bigelow, Norm Diamond, 1988, *The Power in Our Hands. A Curriculum on the History of Work and Workers in the United States*, New York: Monthly Review Press, p. 92.

ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ

ΤΑ ΔΥΟ ΕΠΙΠΕΔΑ ΑΦΑΙΡΕΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

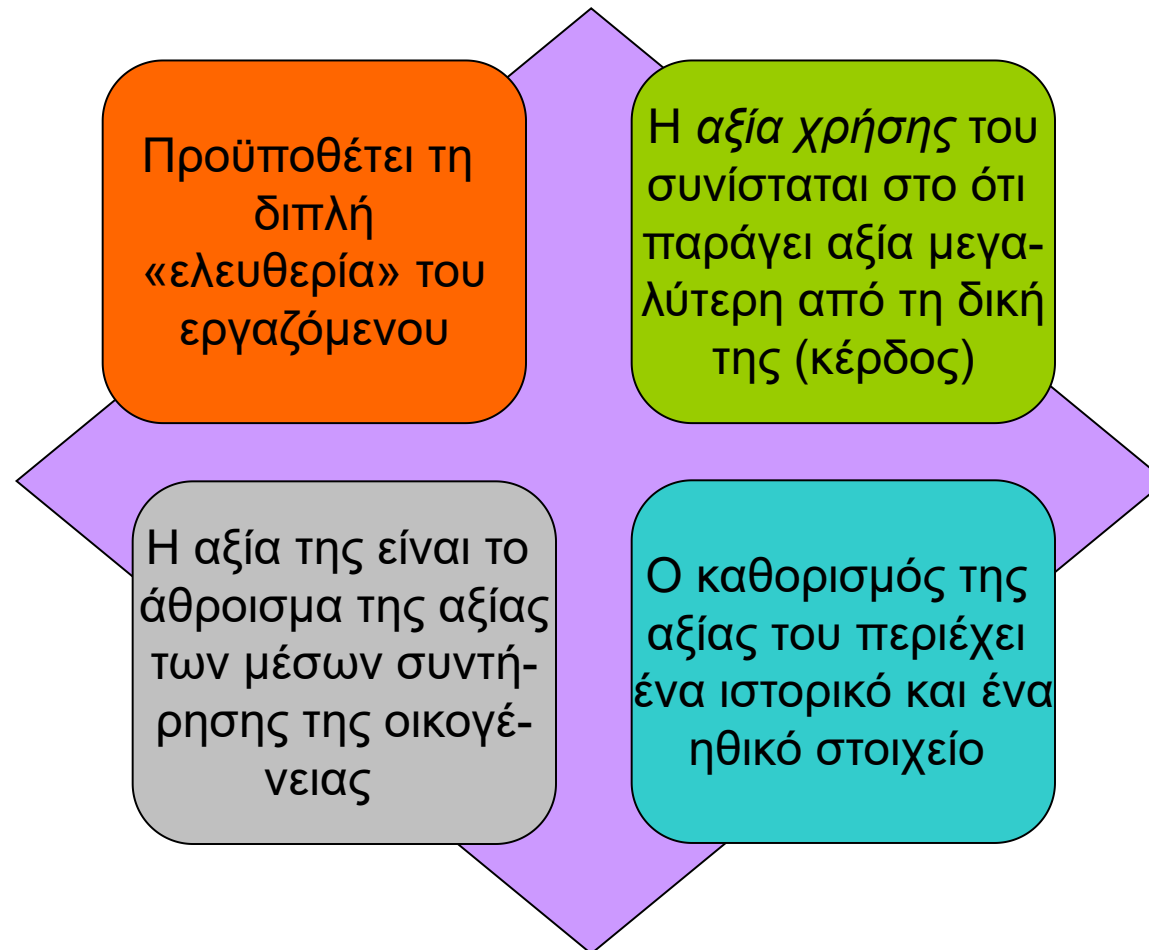
I. ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΓΕΝΙΚΑ

1. Η παραγωγή της υπεραξίας (Τόμος I)
2. Η κυκλοφορία του κεφαλαίου (χρόνος περιστροφής) (Τόμος II)
3. Κεφάλαιο και κέρδος (συμπεριλαμβανομένης της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους) (Μέρη 1 και 3 του Τόμου III)

II. Ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ (Η ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ)

1. Γενικό ποσοστό κέρδους και τιμές παραγωγής (Μέρος 2 του Τόμου III)
2. Εμπορικό κέρδος (Μέρος 4 του Τόμου III)
3. Τόκος (Μέρος 5 του Τόμου III)
4. Γαιοπρόσοδος (Μέρος 6 του Τόμου III)
5. Τα εισοδήματα και οι πηγές τους (Μέρος 7 του Τόμου III)

ΤΟ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ»

ΑΞΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Βιοτικό επίπεδο = V + Ίδια κατανάλωση ± Καθαρός κοινωνικός μισθός

V =
Αξία εργασιακής δύναμης = η αξία των αξιών χρήσης που αγοράζονται με την αμοιβή των εργαζομένων από το κεφάλαιο

Αξίες χρήσης που παράγονται από τους εργαζόμενους για ίδια κατανάλωση

«Ηθικό και ιστορικό στοιχείο»

«subsistence wage»

± Καθαρός κοινωνικός μισθός = ακαθάριστος κοινωνικός μισθός - φόροι

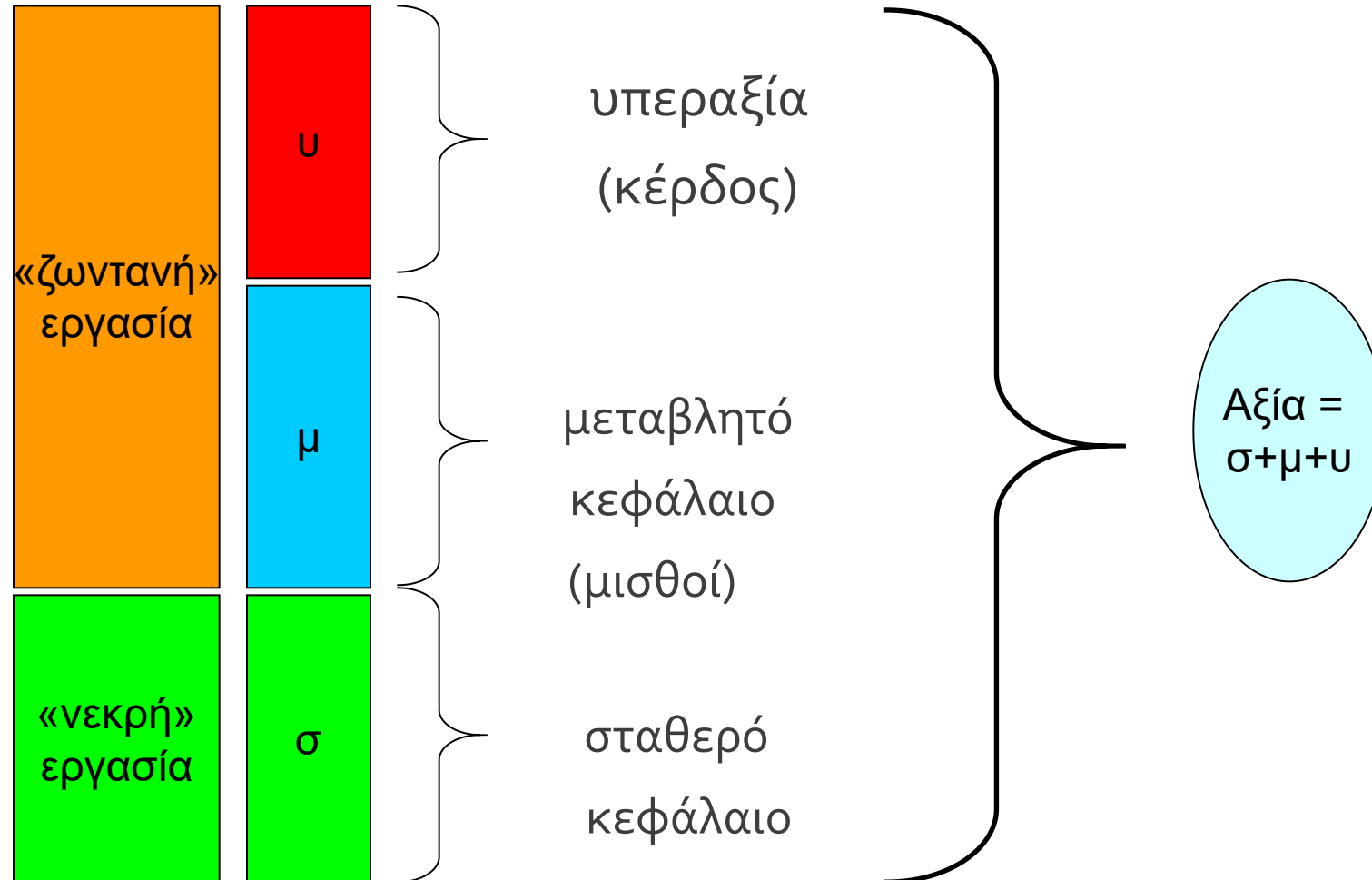

Αξίες χρήσης που παράγονται από τους εργαζόμενους για ίδια κατανάλωση

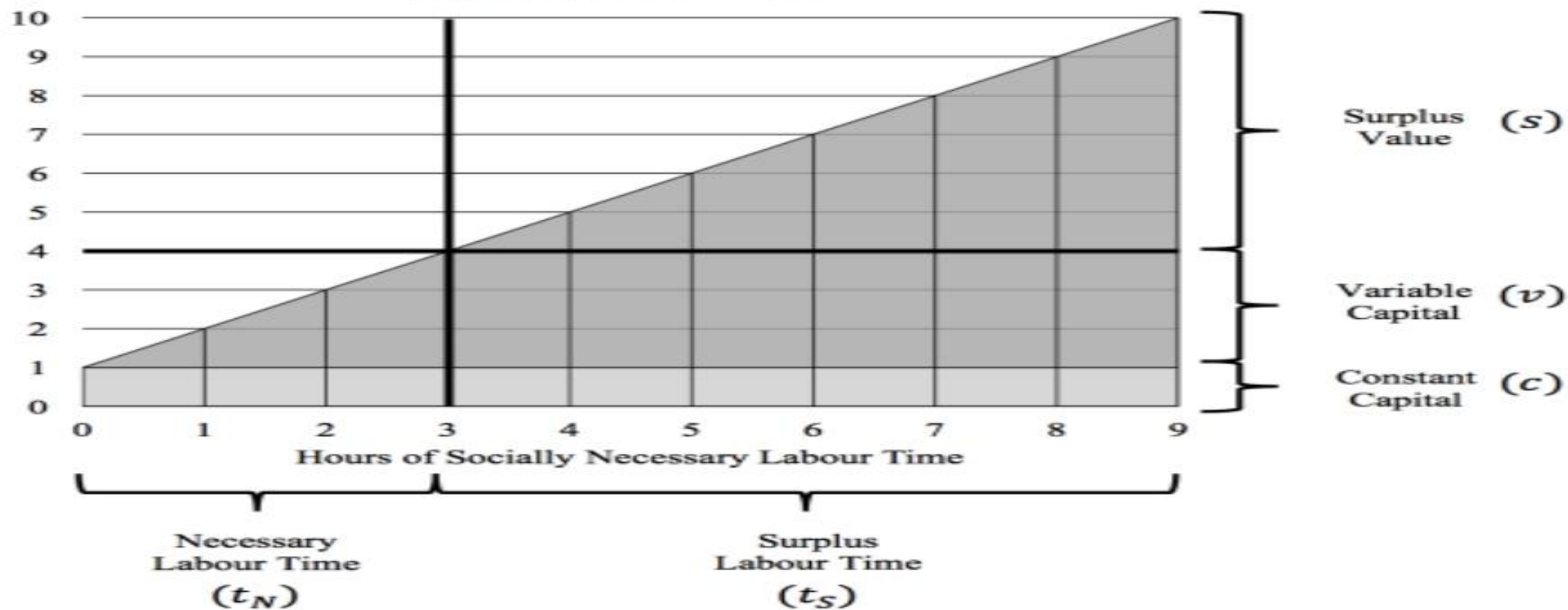

V

ΤΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΜΕΡΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΣ

Money value in US Dollars per hour of SNLT
(Exploitation rate $s' = 2/3$)

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ

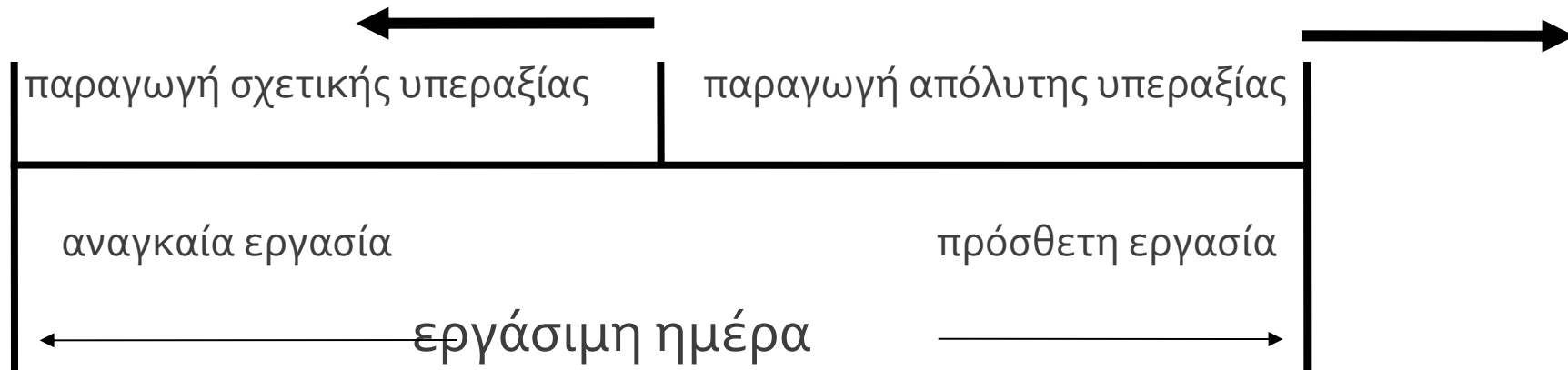
(ΚΕΦΑΛΑΙΟ, ΤΟΜΟΣ Ι, ΣΕΛ. 199-211)

Εργάσιμη ημέρα = 6 ώρες (= αναγκαίος χρόνος εργασίας)

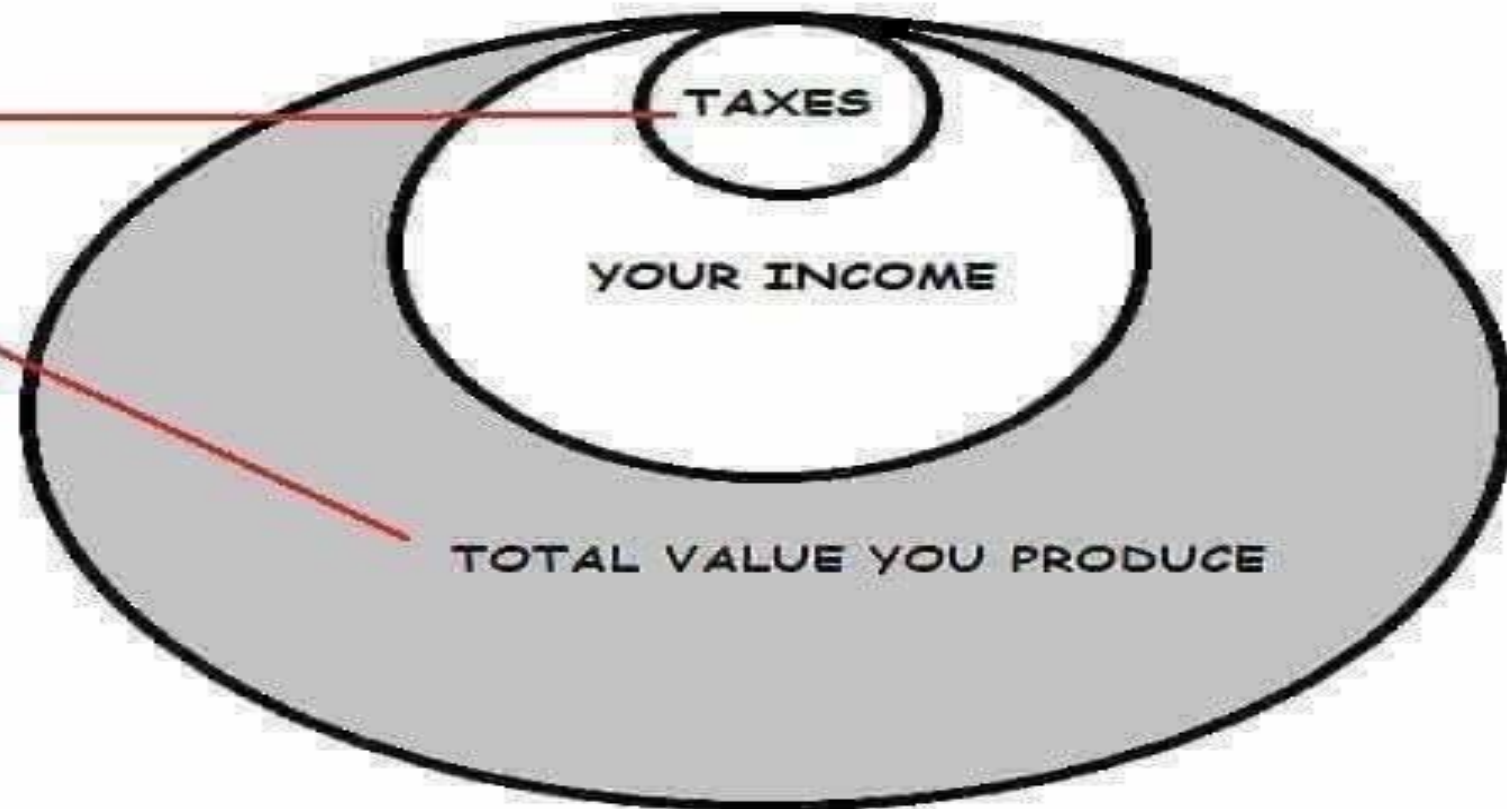
Παραγωγή υπεραξίας: εργάσιμη ημέρα = 12 ώρες (= αναγκαίος χρόνος εργασίας + χρόνος υπερεργασίας)

Νεκρή, αντικειμενοποιημένη εργασία	Προϊόν	Ζωντανή εργασία	Μοναδιαία αξία
20 κιλά βαμβάκι + Αδράχτι (φθορά)	20 κιλά νήμα	κλωστική εργασία	
40 ώρες + 8 ώρες = 48 ώρες	60 ώρες $\Rightarrow$	6 ώρες (v) + 6 ώρες (s) = = 12 ώρες	Αξία 1 κιλού = 60 ώρες / 20 κιλά = 3 ώρες / κιλό = 1.5 ευρώ
20 ευρώ + 4 ευρώ = 24 ευρώ	30 ευρώ = 20 κιλά x 1.5 ευρώ / κιλό.	3 ευρώ (v) + 3 ευρώ (s) = 6 ευρώ	

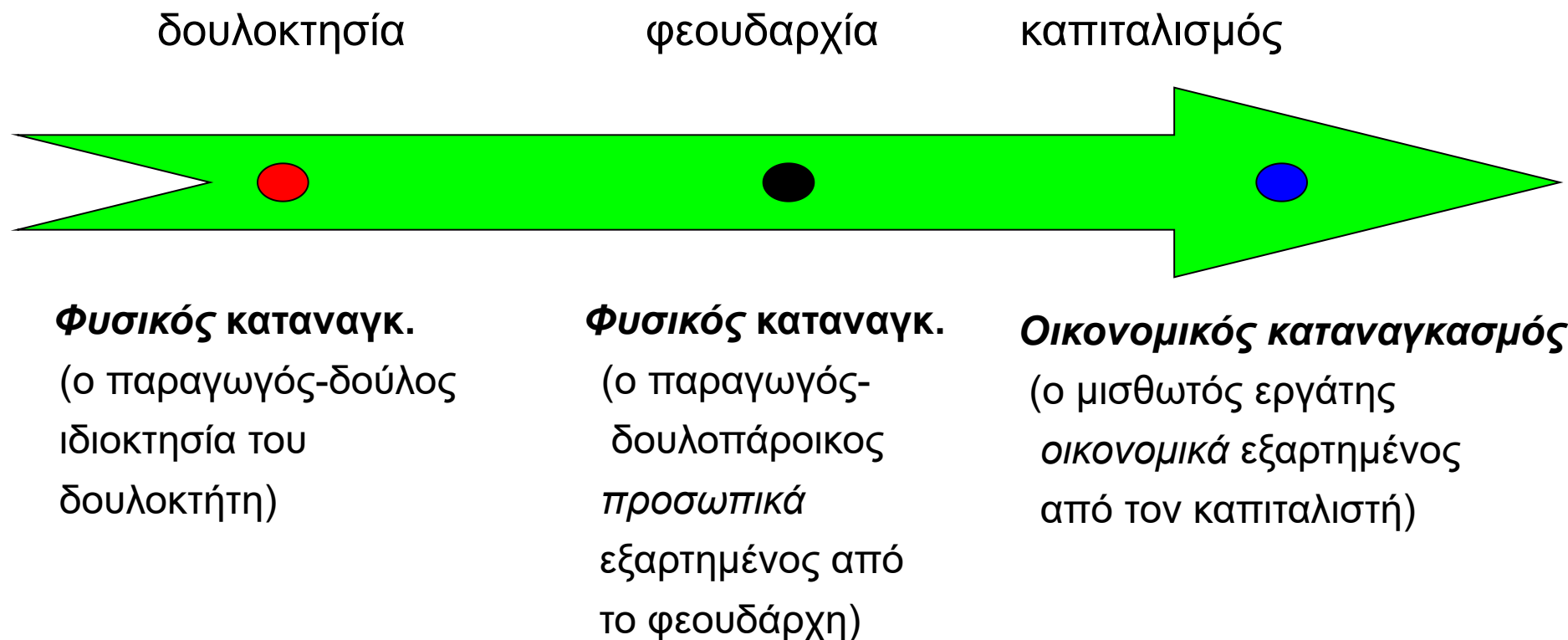
ΑΠΟΛΥΤΗ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΗ ΥΠΕΡΑΞΙΑ

WHY ARE YOU
MAD ABOUT
THIS —
INSTEAD OF
THIS

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΑΠΟ ΑΝΘΡΩΠΟ

ΤΟ ΚΕΡΔΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΛΛΑΓΜΕΝΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ

Υπεραξία (s)

- Δημιουργείται αποκλειστικά από το μεταβλητό κεφάλαιο.
- $s' = s/v$
(δεν φαίνεται στην επιφάνεια των οικονομικών φαινομένων)

Κέρδος (p)

- Φαίνεται να δημιουργείται από το συνολικό προκαταβεβληθέν κεφάλαιο.
- $p' = s/(v+s)$
- Διαφοροποιείται ποσοτικά από την υπεραξία σε επίπεδο επιχείρησης ή κλάδου (ΌΧΙ όμως σε επίπεδο οικονομίας)

4. Πως σχηματίζονται οι «τιμές παραγωγής» και ποια είναι η σχετική συζήτηση;

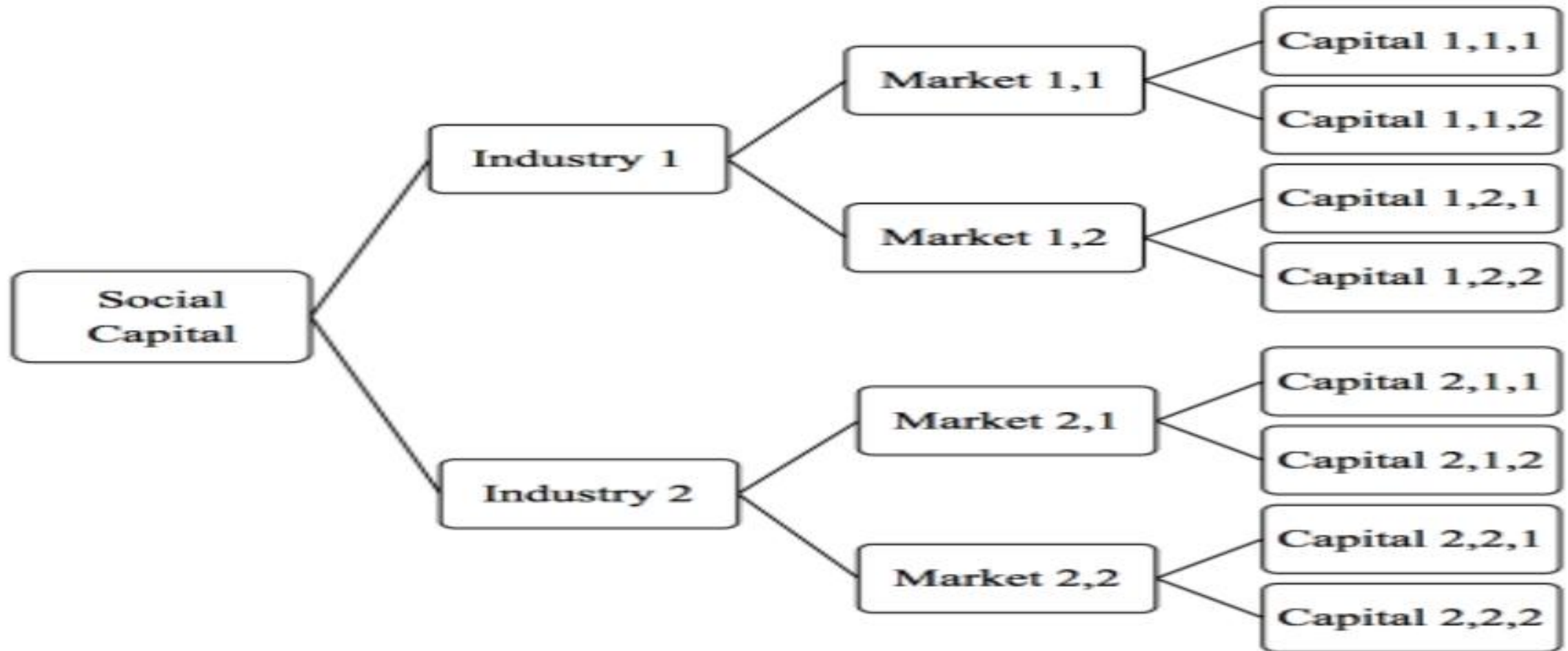

ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΙΤΙΑΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΑΓΟΡΑΣ

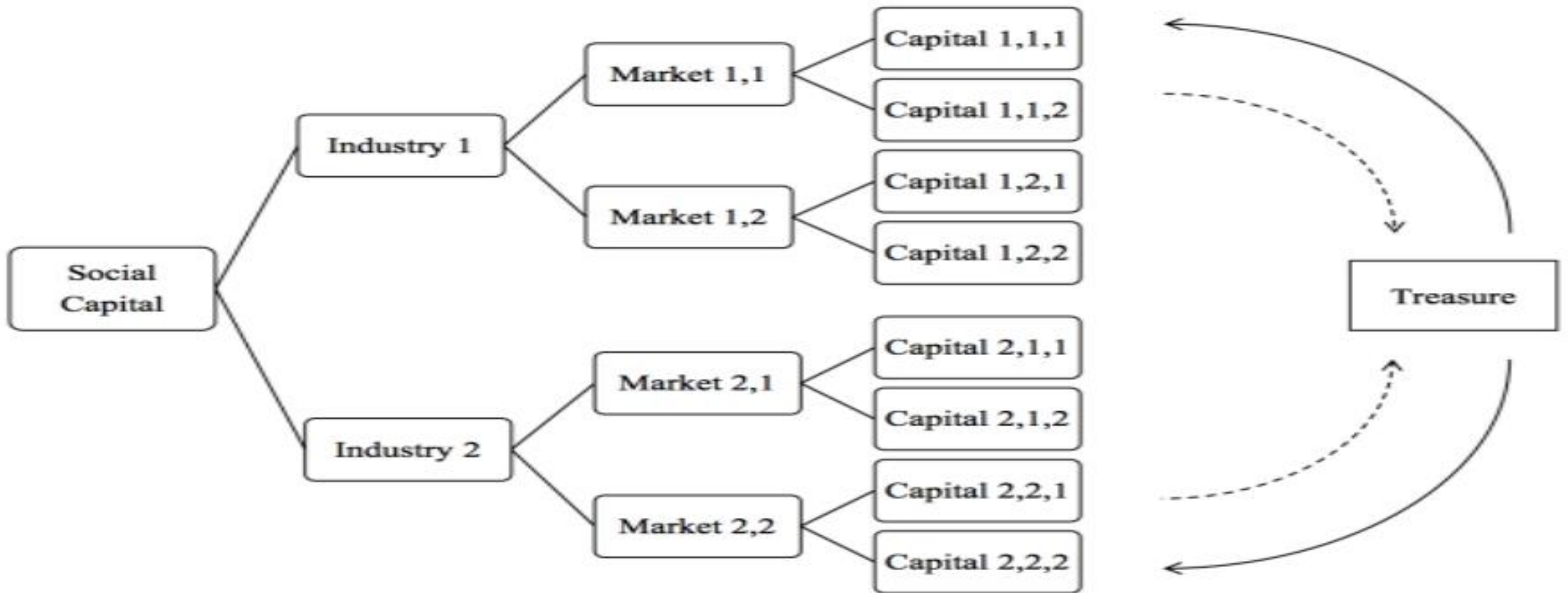

Μαρξ: (αφηρημένη) εργασία $\Rightarrow$ αξία (κοινωνικές σχέσεις παραγωγής), υπεραξία, τιμές ανάλογες των αξιών $\Rightarrow$ τιμές παραγωγής, κέρδη $\Rightarrow$ τιμές αγοράς.

Νεοκλασική θεωρία: προτιμήσεις καταναλωτών (ατομική χρησιμότητα), τεχνολογία, ποσότητες συντελεστών παραγωγής $\Rightarrow$ τιμές ισορροπίας $\Rightarrow$ τιμές

ΡΟΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΚΛΑΔΟΥΣ ΚΑΙ ΑΓΟΡΕΣ

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΗΣ ΤΙΜΗΣ (ΑΝΑΛΟΓΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ)

$\lambda_i = 10 \text{ hrs/kg}$ Κοινωνικά αναγκαίος χρόνος απλής αφηρημένης εργασίας

$\lambda_g = 4 \text{ hrs/oz}$

R : 1oz gold = \$2 (νομισματική τιμή, mint price)

$P_i = (\lambda_i/\lambda_g) R$

$$P_i = \frac{10 \text{ hrs/kg}}{4 \text{ hrs/oz}} 2\$/\text{oz} = 2.5 \text{ oz/kg} * 2\$/\text{oz} = 5\$/\text{kg}$$

Αν $\lambda_j = 20 \text{ hrs/kg}$ τότε $P_j = 10\$/\text{kg}$

Χρηματικό ισοδύναμο του χρόνου εργασίας:

$$E = P_i/\lambda_i = 5\$/\text{kg}/10\text{hrs/kg} = 1/2\$/\text{hr}$$

1 hr εργασίας «δημιουργεί» και μεταφέρει συνολικά (ακαθάριστη) χρηματική αξία ίση με 1/2\$

Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Κλάδος	Αξία=Άμεσες τιμές= c+v+s	$r_i = \frac{Si}{Ci+Vi}$	$\frac{C}{v}$	$r = \frac{s}{c+v}$	Τιμή παραγωγής = $(1+r)(c_i + v_i)$
I. 80c+20v+20s	120	20%	4	20+10=30	80c+20v+30s =130
II. 70c+30v+30s	130	30%	2,33	30	70c+30v+30s=130
III. 60c+40v+40s	140	40%	1,5	40-10=30	60c+40v+30m=130
Σύνολα	390				390

THE MONETARY EXPRESSION OF LABOR-TIME (MELT)

Table 2.1. Two Distinctions between Value and Price

	c_{VT}	v	n	$w = c_{VT} + n$	p	$s = n - v$	$\pi = p - (c_{VT} + v)$
Dollars	3600	600	2400	6000	5400	1800	1200
Labor-hrs	60	10	40	100	90	30	20

MELT = \$60/hr

c_{VT} sum of value transferred
 v variable capital, value of the wage
 n new value added
 w value of output (value produced)
 p price of output (value received)
 s surplus-value, surplus labor
 π profit

Η ΤΑΣΗ ΕΞΙΣΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΣΟΣΤΩΝ ΚΕΡΔΟΥΣ

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΧΗΜΑΤΙΣΟΥ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Table 2.2. Prices of Production and Average Profits

Industry	C	k	s	s/C	π/C	π	$w = \frac{w}{k + s}$	$p = \frac{p}{k + \pi}$
Restaurant	100	30	40	40%	16%	16	70	46
Chemical	200	40	8	4%	16%	32	48	72
Total	300	70	48	16%	16%	48	118	118

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

- Άμεση αξία: $\lambda_i = c_i + l_i = c_i + v_i + s_i$
- Κλαδικό ποσοστό κέρδους: $r_i = \frac{S_i}{C_i + V_i} = \frac{S_i/V_i}{(C_i/V_i) + 1}$
- Γενικό ποσοστό κέρδους: $r = \frac{\sum S_i}{\sum C_i + V_i}$
- $p_1 = c_1 + v_1 + r(c_1 + v_1) = (1+r)(c_1 + v_1)$
 $p_2 = c_2 + v_2 + r(c_2 + v_2) = (1+r)(c_2 + v_2)$
 $p_3 = c_3 + v_3 + r(c_3 + v_3) = (1+r)(c_3 + v_3)$
- Συμπεπώς: $p_i \begin{cases} > \\ < \end{cases} \lambda_i$ αν $(\frac{C}{V})_{\text{industry}} \begin{cases} > \\ < \end{cases} (\frac{C}{V})_{\text{average}}$

Ωστόσο:

α) $\sum \lambda_i = \sum p_i$

β) $\sum s_i = \sum \pi_i$

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

<p>Πραγματική Διαδικασία (competition of capitals between industries)</p>	<p>Διαφορική κερδοφορία κλάδων $\Rightarrow$</p> <p>$r_i > r_{avg}$ $r_j < r_{avg}$</p>	<p>Διαφορική ροή κεφαλαίου $\Rightarrow$</p> <p>$I_i \uparrow \downarrow$ $I_j \downarrow \uparrow$</p>	<p>Πυθμός αύξησης προσφοράς</p> <p>$\uparrow \downarrow$</p> <p>$S_i \uparrow \downarrow$ $S_j \downarrow \uparrow$</p>	<p>Τιμές αγοράς $\downarrow \uparrow \Rightarrow$</p> <p>$P_i \downarrow$ $P_j \uparrow$</p>	<p>Ίσα ποσοστά κέρδους</p> <p>$r_i \rightarrow = r_{avg}$ $r_j \rightarrow = r_{avg}$</p>
<p>Θεωρητική Διαδικασία</p>	<p>Αξίες (παραγωγή) $\rightarrow$</p>	<p>Μορφή της αξίας (κυκλοφορία) $\rightarrow$</p>	<p>Τιμές ανάλογες των αξιών $\rightarrow$</p>	<p>Τιμές Παραγωγής $\rightarrow$</p>	<p>Τιμές Αγοράς</p>

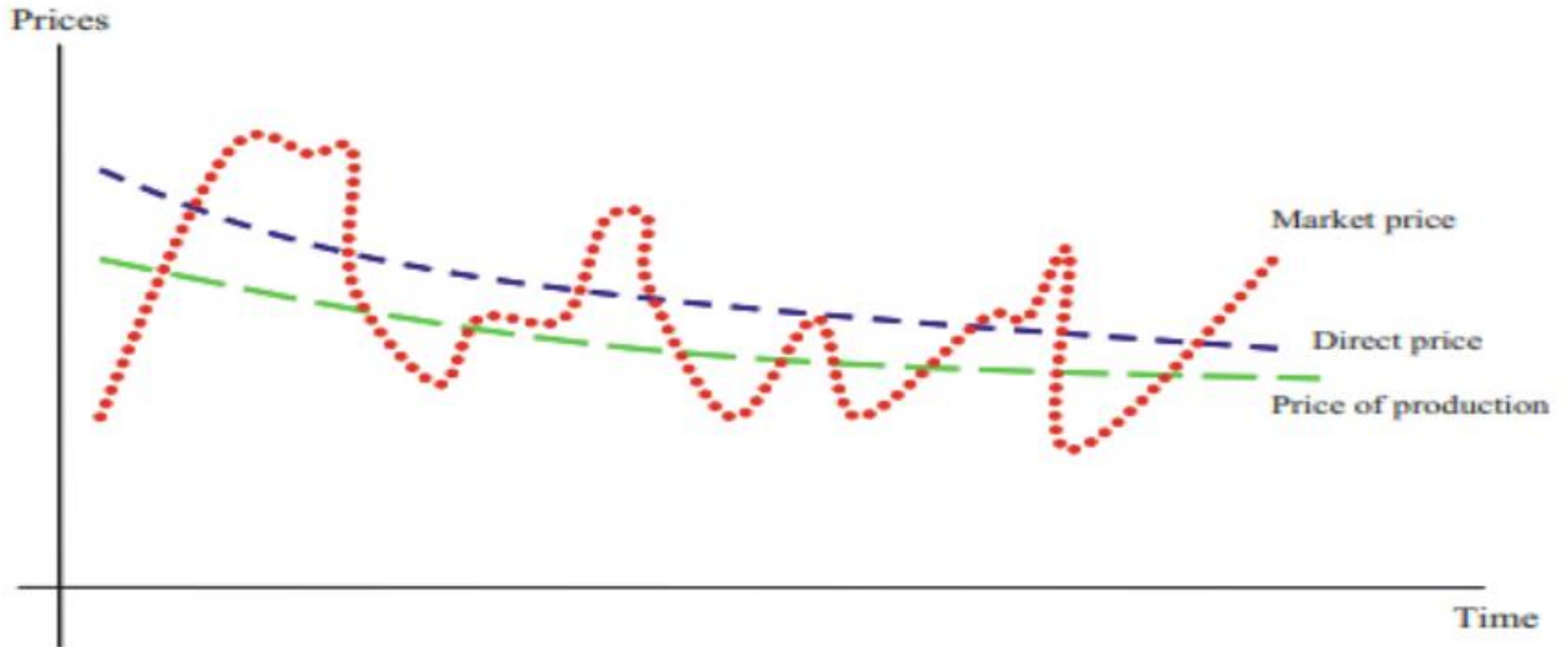
ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΑΞΙΑΣ

Κλάδο i	L_i hrs	Q_i kg	C_i \$	V_i \$	S_i \$	$P_i =$ Άμεση τιμή \$	r_i	$P_i' =$ Τιμή παραγω- γής = $(c+v)_i$ $*(1+\Gamma_{avg})$ (\$)	$p_i' = P_i' /$ Q_i \$/kg	$\pi_i = P_i' -$ $(C+V)_i$ (\$)	Μεταφορές αξίας
I	3000	100	1000	1000	1000	3000	50%	3333.3	33.3	1333.3	+333.3
II	2500	100	500	1000	1000	2500	66.6%	2500	25	1000	0
III	2000	100	0	1000	1000	2000	100%	1666.6	16.6	666.6	-333.3
Σύνολο 1hr = 1\$	$s/v=100\%$	300	1500	3000	3000	7500	$\Gamma_{avg} =$ $S/(C+V)$ $= 66.6\%$	7500		3000	0

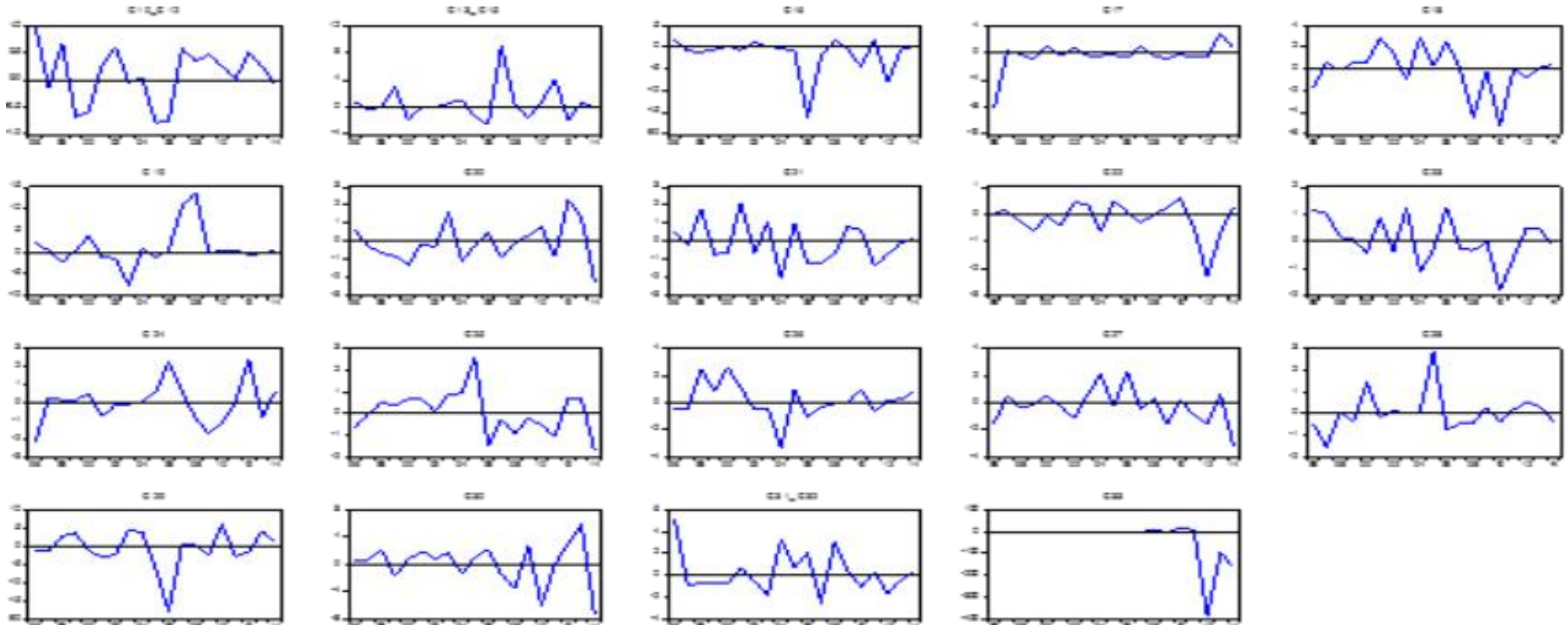
ΕΝΔΟΚΛΑΔΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΑΞΙΑΣ

	Επιχείρηση 1	Επιχείρηση 2	Επιχείρηση 3	Σύνολο κλάδου
L (εργάτες)	20	30	50	100
C	500	300	200	1000
V	200	300	500	1000
S	200	300	500	1000
V+S = I	400	600	1000	2000
C+V (= K)	700	600	700	2000
C+V+S	900	900	1200	3000
s' = S/V	100%	100%	100%	100%
c' = C/V	250%	100%	40%	100%
Q (μονάδες)	50	30	20	100
c (= C/Q)	10	10	10	10
v (= V/Q)	4	10	25	10
s (= S/Q)	4	10	25	10
v+s	8	20	50	20
(c+v) = (C+V)/Q	14	20	35	20
c+v+s=άμεση τιμή	18	30	60	3000/100=30
Τιμή παραγωγής = p	33.3	33.3	33.3	33.3
$\pi = [p - (c+v)]$	19.33	13.33	-1.666	13.33
$\Pi (= \pi Q)$	966.66	399.99	-33.333	1333.33

ΑΓΟΡΑΙΕΣ ΤΙΜΕΣ, ΑΜΕΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΤΙΜΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΜΕΣΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΕΡΔΟΥΣ

ΜΙΑ ΑΛΓΕΒΡΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ (ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ)

Το γενικό πλαίσιο της μαρξικής θεωρίας παραγωγής υπεραξίας είναι το εξής:

$$M - C \dots P \dots C' - M', \text{ όπου } M' = M + \Delta M.$$

1. $S = P - K$, όπου S =υπεραξία, P =αξία, K =τιμή κόστους
2. $K = C + V$ και επειδή πρόκειται για δεδομένα μεγέθη: $K = \bar{C} + \bar{V}$, όπου C =σταθερό κεφάλαιο, V =μεταβλητό κεφάλαιο.
3. $P = \bar{C} + N$, όπου N =νέα αξία (σε χρηματικούς όρους).
4. $N = m * L$, όπου m =η νέα αξία που παράγεται ανά ώρα αφηρημένης εργασίας, L =τρέχων Κοιν. Αναγκ. Χρόν. Εργασίας.
5. (η 4. στην 3. $\rightarrow$) $P = \bar{C} + m * L$
6. (οι 2. και 3. στην 1. $\rightarrow$) $S = (\bar{C} + N) - (\bar{C} + \bar{V})$
7. $S = N - \bar{V} = m * L - \bar{V}$

ΜΙΑ ΑΛΓΕΒΡΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ)

10. $PP_i = \bar{K}_i + R * \bar{M}_i$, όπου PP_i = οι τιμές παραγωγής κάθε κλάδου, $\bar{K}_i$ = η τιμή κόστους κάθε κλάδου, R = το γενικό ποσοστό κέρδους, $\bar{M}_i$ = το συνολικό απόθεμα κεφαλαίου που είναι επενδυμένο σε κάθε κλάδο.
11. $R = S / \bar{M}$
12. $P_i = \bar{C}_i + N$
13. $N_i = \bar{V}_i + S_i$
14. (η 13. στη 12. $\rightarrow$) $P_i = \bar{C}_i + \bar{V}_i + S_i$
15. (με δεδομένο ότι $\bar{K}_i = \bar{C}_i + \bar{V}_i$) $P_i = \bar{K}_i + S_i$

ΟΙ ΔΥΟ ΜΑΡΞΙΚΕΣ ΙΣΟΤΗΤΕΣ (Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ)

Σύνολο τιμών παραγωγής = Σύνολο
αξιακών τιμών

Σύνολο κερδών = Σύνολο υπεραξίας

$$\begin{aligned}\sum P P_i &= \sum [(C_i + V_i) + R * M_i] \\ &= \sum C_i + \sum V_i + R * \sum M_i \\ &= C + V + S \\ &= P\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\sum \pi_i &= \sum R * M_i \\ &= R \sum M_i \\ &= R * M \\ &= (S/M) * M \\ &= S\end{aligned}$$

Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Κλάδος	Αξία=Άμεσες τιμές= c+v+s	$r_i = \frac{Si}{Ci+Vi}$	$\frac{C}{v}$	$r = \frac{s}{c+v}$	Τιμή παραγωγής = $(1+r)(c_i + v_i)$
I. 80c+20v+20s	120	20%	4	20+10=30	80c+20v+30s =130
II. 70c+30v+30s	130	30%	2,33	30	70c+30v+30s=130
III. 60c+40v+40s	140	40%	1,5	40-10=30	60c+40v+30m=130
Σύνολα	390				390

ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΠΟΙΟ «ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ» (TRANSFORMATION PROBLEM) ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ;

ΝΑΙ

- Böhm-Bawerk (1896)
- Dmitriev (1897)
- Bortkiewicz (1906-1907)
- Sraffa
- Samuelson
- Okishio
- Shaikh, Itoh, Dumenil, Levy, Foley κλπ
- New Reading of Marx

Θεμελίωση του
«προβλήματος»

ΟΧΙ

- Engels
- Moseley
- Temporal Single System (Carchedi, Freeman, Kliman, Ramos-Martinez κλπ)

BORTKIEWICZ'S «SOLUTION»: ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΡΟΩΝ ΚΑΙ ΕΚΡΟΩΝ ΣΕ ΟΡΟΥΣ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Values

$$\text{I: } c_1 + v_1 + s_1 = c_1 + c_2 + c_3$$

$$\text{II: } c_2 + v_2 + s_3 = v_1 + v_2 + v_3$$

$$\text{III: } c_3 + v_3 + s_3 = s_1 + s_2 + s_3$$

Prices

$$c_1 * p_1 + v_1 * p_2 + r(c_1 * p_1 + v_1 * p_2) = (c_1 + c_2 + c_3) * p_1$$

$$c_2 * p_2 + v_2 * p_2 + r(c_2 * p_2 + v_2 * p_2) = (v_1 + v_2 + v_3) * p_2 \quad \text{-----} \rightarrow r, p_1, p_2, p_3 \text{ unknowns}$$

$$c_3 * p_3 + v_3 * p_3 + r(c_3 * p_3 + v_3 * p_3) = (s_1 + s_2 + s_3) * p_3$$

$$(1+r) * (c_1 * p_1 + v_1 * p_2) = (c_1 + c_2 + c_3) * p_1$$

$$(1+r) * (c_2 * p_1 + v_2 * p_2) = (v_1 + v_2 + v_3) * p_2$$

$$p_3 = 1$$

$$(1+r) * (c_3 * p_1 + v_3 * p_2) = (s_1 + s_2 + s_3) * p_3$$

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΛΥΣΗΣ BORTKIEWICZ ΣΕ 2 ΒΗΜΑΤΑ: 1^ο ΒΗΜΑ

Departments	c	v	s	Value = direct price = c+v+s	profit = r * (c+v)	Price of production $p'=(c+v)*$ (1+r)	Price- value deviatio n
I	250	75	75	400	108.33	433.3	+33.3
II	50	75	75	200	41.66	166.6	-33.3
III	100	50	50	200	50	200	0
Total	400	200	200	800	200	800	0

Πηγή: Sweezy, Η θεωρία της καπιταλιστικής ανάπτυξης, 1993, Gutenberg, Σελ. 137

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΛΥΣΗΣ BORTKIEWICZ ΣΕ 2 ΒΗΜΑΤΑ: 2^ο ΒΗΜΑ

Department s	Constant capital	Variable capital	profit	Price of production
I	(250) 281.25	(75) 56.25	(75) 112.5	450
II	(50) 56.25	(75) 56.25	(75) 37.5	150
III	(100) 112.5	(50) 37.5	(50) 50	200
Total	450	150	200	800

Πηγή: Sweezy, Η θεωρία της καπιταλιστικής ανάπτυξης, 1993, Gutenberg, Σελ. 143

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟ «ΠΡΟΒΛΗΜΑ» ΚΑΙ ΤΗ «ΛΥΣΗ» ΤΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

- **Κατηγορία περί «ταυτοχρονισμού»:** Είναι λάθος το ότι οι τιμές των εμπορευμάτων (p_1, p_2, p_3) θεωρούνται ίσες στην αρχή και στο τέλος της παραγωγικής περιόδου και συνεπώς μπορούν να υπολογίζονται ταυτόχρονα μέσω ενός συστήματος εξισώσεων. Εξίσου λαθεμένος είναι και ο ταυτόχρονος υπολογισμός αυτών των τιμών και του ποσοστού κέρδους. Το σωστό είναι μία «χρονική» (temporal) προσέγγιση.
- **Κατηγορία περί «φυσικαλισμού»:** Ο «ταυτοχρονισμός» συνδέεται με το «φυσικαλισμό», δηλαδή με την αντίληψη ότι η αξία, η υπεραξία, οι τιμές παραγωγής, το μέσο κέρδος καθορίζονται από τη σχέση ανάμεσα στις «φυσικές ποσότητες» (σε αντίθεση με τις «νομισματικές» ποσότητες) των εισροών και των εκροών.
- **Κατηγορία περί λανθασμένης αντίληψης της σχέσης αξιών-τιμών:** Είναι λάθος ότι υπάρχουν δύο παράλληλα και μη τεμνόμενα συστήματα «αξιών» και «τιμών». Στην πραγματικότητα τόσο οι αξίες όσο και οι τιμές εκφράζονται και σε ώρες εργασίας και σε χρήμα και συνεπώς δεν ισχύει ότι αξία = ώρες εργασίας και τιμές = χρήμα. Το σωστό είναι μία προσέγγιση που βασίζεται στην ύπαρξη ενός ενιαίου συστήματος (single-system) αξιών-τιμών.

KLIMAN'S EXAMPLE

Table 2.1. Two Distinctions between Value and Price

	c_{VT}	v	n	$w = c_{VT} + n$	p	$s = n - v$	$\pi = p - (c_{VT} + v)$
Dollars	3600	600	2400	6000	5400	1800	1200
Labor-hrs	60	10	40	100	90	30	20

- c_{VT} sum of value transferred
- v variable capital, value of the wage
- n new value added
- w value of output (value produced)
- p price of output (value received)
- s surplus-value, surplus labor
- π profit

Πηγή: Kliman, Andrew (2007). *Reclaiming Marx's Capital. A Refutation of the Myth of Inconsistency*. Plymouth: Lexington Books, p. 25-26

VALUE-FORM THEORY

- **Βασικές αποδοχές (παρά την εσωτερική διαφοροποίηση):**

α) Η συγκεκριμένη εργασία μετατρέπεται σε αφηρημένη στη σφαίρα της κυκλοφορίας. Άρνηση του κοινωνικά αναγκαίου χρόνου εργασίας ως ουσίας της αξίας.

β) Η αξία δημιουργείται στη σφαίρα της κυκλοφορίας και τείνει να ταυτίζεται με την τιμή. Έτσι, η μόνη δυνατή έκφραση της αφηρημένης εργασίας και της αξίας είναι η «χρηματική». Γι' αυτό και πολλοί εκπρόσωποι της σχολής υιοθετούν τον όρο «χρηματική θεωρία της αξίας» (απορρίπτοντας άρρητα τον όρο «εργασιακή θεωρία της αξίας»)

γ) Δεν υπάρχει διάκριση ανάμεσα σε παραγόμενη (στη σφαίρα της παραγωγής) και πραγματοποιούμενη (στη σφαίρα της κυκλοφορίας) αξία.

γ) Η αξία δεν είναι μετρήσιμη σε διάκριση από την τιμή. Τάση για υποτίμηση/εγκατάλειψη της ποσοτικής πλευράς της θεωρίας της αξίας.

- Ωστόσο, σύμφωνα με τον Μαρξ, η αφηρημένη (όπως και η συγκεκριμένη) πλευρά της εργασίας υπάρχει ήδη από τη σφαίρα της παραγωγής. Συνεπώς η αξία δημιουργείται στη σφαίρα της παραγωγής και απλώς «εκφράζεται» -με διαμεσολαβήσεις και αποκλίσεις- στη σφαίρα της κυκλοφορίας.

ΣΥΝΟΨΗ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Ποια είναι η ιστορία συγγραφής του *Κεφαλαίου*;
2. Ποιο είναι το αντικείμενο της Μαρξιστική Πολιτικής Οικονομίας σε διάκριση με τις υπόλοιπες οικονομικές σχολές;
3. Σε τι συνίστανται οι νόμοι της αξίας και της υπεραξίας;
4. Πως σχηματίζονται οι «τιμές παραγωγής» και ποια είναι η σχετική συζήτηση;